Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш керак

Туркистон

1925 йилдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1997 йил 11 Июнь Чоршанба.
№ 45 (14437)

ХХI АСРГА ҚАТЪИЙ НИГОҲ

6 июнь куни Ташқи ишлар вазирлигининг Қабуллар уйида хорижий давлатлар дипломатик корпуси вакиллари ва чет эллик журналистлар учун Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон ХХI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» китобининг тақдимот маросими бўлиб ўтди.

Учрашувда сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазири Абдулазиз Комилов, Президент Матбуот котиби Мурод Муҳаммад Дўст, Олий Мажлиснинг халқаро ишлар ва парламентлараро алоқалар қўмитаси раиси Эркин Воҳидов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Стратегик ва минтақалараро тадқиқотлар институтининг директори Миракбар Рахмонқуловлар ушбу мавзу ва китобнинг ҳуқуқий демократик давлат қуриш йўлидан бораётган мамлакатимиз ҳаётидаги аҳамияти, китоб муаллифи таҳлил қилаётган долзарб муаммолар ҳақида сўз юритдилар.

Жаҳон ахборот агентлиги мухбирлари Тошкентда аккредитациядан ўтган қатор хорижий дипломатлар билан суҳбат уюштирдилар.

Доктор Йозеф МАЧИШЕК, Словакия Республикасининг Ўзбекистондаги Муваққат элчиси:

-- Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон ХХI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» номли навбатдаги илмий асарини катта қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Китоб кенг ўқувчилар оммасига сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, халқаро ҳуқуқ ва ҳарбий сиёсат, мустақил Ўзбекистоннинг кейинги 2000-йилда барқарор ва қатъий ривожланишига доир саволларга содда ва лўнда жавоблар беради.

Менда Марказий Осиёда асосий хавфсизлик таҳдидлари кўрсатиб берилган биринчи боб алоҳида қизиқиш уйғотди. Бу муаммолар чуқур тахлил қилинган бўлиб, минтақада геополитик мувозанатни сақлашда, тинчликни мустаҳкам пойдеворини яратишда, ҳар бир давлатнинг ва халқнинг фаровонлиги ва гуллаб -- яшнаши билан боғлиқ бўлган ички ва ташқи омилларни тушуниб етишда катта аҳамият касб этади.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиманки. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов ўз асарида муаммоларни ўртага ташлаш билан чегараланибгина қолмай, иккинчи бобда уларни ҳал қилишнинг аниқ йўлларини ҳам белгилаб берган.

Китобни ўқигач, Ўзбекистоннинг буюклигини яна бир бор англаб етдим. Ҳар бир фуқаро шаксиз ўз мамлакатининг кўҳна тарихи билан фахрланиш ҳиссини, давлатнинг мустақилликка эришиши натижасида бутун дунё олдида улкан қудрат ва имкониятлар очилишини ҳис қилиши зарур.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг бу янги асари яқин кунларда бошқа хорижий тилларга таржима қилинишига ва у фақат Ўзбекистондагина эмас, чет элларда ҳам ўқувчилар орасида катта қизиқиш уйғотишига сидқидилдан ишонаман.

Владимир СМЕТАНИН, Украинанинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси:

-- Матбуотда Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг янги китоби босмадан чиққанлигини ўқибоқ дипломатларга бу китобни зудлик билан топиб келишни буюрдим. Жудаям бандлигимга қарамай, ўқиб тугатдим.

Бу авторнинг қаламига мансуб барча ижодий нарсалар менда катта қизиқиш уйғотади. Бироқ, бу сафар тахлилнинг чуқурлиги, муаммо қўйилишининг янгича усули мен кутгандан ортиқ бўлиб чиқди. Асарни шунчаки ўқиш мумкин эмас, унинг ҳар бетини алоҳида мулоҳаза этиб ўқиш лозим. Бу эса ўйлашга мажбур этади, китобнинг аҳамияти ҳам шунда. Бу ҳақиқий ва катта олимнинг, донишманд давлат раҳбари ҳамда ўз халқи ва жаҳоннинг тақдири билан куйиб-пишган оддий одамнинг меҳнатидир.

Муаллиф биринчи навбатда миллий давлатчиликни тиклашдаги енгил бўлмаган даврда дуч келаётган муаммолар, минтақа барқарорлигига жиддий хавф солиб турган давр юзасидан мулоҳаза юритади.

Бироқ замонавий муҳитнинг аҳамияти шундаки, шунга ўхшаш жараёнлар жаҳоннинг барча нуқталаридаги бошқа давлатларда ва минтақаларда содир бўлиш билан бир қаторда кенг миқёсни қамраб олмоқда. Шу сабабли китоб кўплаб мамлакатларда ўз ўқувчисини топади.

Китобда кўтарилган масалалар, айниқса МДҲ ҳудудидаги янги мустақил давлатлар учун муҳимдир. Ишончим комилки, китоб Украина китобхонлари орасида ҳам катта қизиқиш уйғотади. Ўзбекистон Президентининг асаридан бизнинг сиёсатчилар ва олимлар ўзларини қизиқтирган, қолаверса уларни қийнаётган кўплаб саволларга жавоб топадилар. Шунинг учун мамлакатим хукуматига китобни сотиб олиш ва уни украин тилига таржима қилиш юзасидан тавсиялар тайёрламоқдаман.

Умур АПАЙДИН, Туркиянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси:

-- Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг бу китобининг тақдимоти республика ижтимоий-сиёсий ҳаётида муҳим воқеа бўлди, деган фикримга Ўзбекистонда аккредитациядан ўтган кўпгина дипломатик корпус раҳбарлари қўшилади, деб ўйлайман.

Китоб ҳозирги замоннинг муҳим масалаларига давлатингизнинг муносабатини ва мавқеини чуқур идрок этишда ва ўрганишда муҳим имкониятлар беради. У бизга Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсати масалаларини ўрганишда йўлчи бўлиб хизмат қилади.

Мен айни вақтда бу асарни чуқур ва мазмунли таҳлил қила олмаётганимдан афсусдаман, чунки у катта диққат ва эътибор билан ўқишни талаб этади. Бу китобни қисқа муддатда элчихонамизнинг барча ходимлари томонидан чуқур ўрганиб чиқилиши, уларнинг ҳар бири учун фойдали бўлишига аминман.

Мен Тошкентда аккредитациядан ўтган кўплаб элчилар билан фикр алмашиш имкониятига эга бўлдим. Уларнинг ҳаммаси ушбу китоб ҳам Ўзбекистон Республикаси Президентининг аввалги илмий асарлари каби ҳар бир дипломатнинг ишида ўта фойдали бўлади, деб бир овоздан таъкидладилар.

Китобнинг кўп тилларда нашр қилинишига ва хорижлик кенг ўқувчилар оммасини у билан яқиндан танишувига умид қиламан.

Набиль АЛ-ЛАҲАМ, Фаластиннинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси:

-- Мен Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов томонидан олиб борилаётган сиёсатни тўлалигича қўллаб-қувватлайман. У тинчлик ва барқарорликни фақат Ўзбекистондагина эмас, балки бутун минтақада сақлашга қаратилган. Президент И. Каримовнинг янги китоби барча Марказий Осиё давлатлари учун муҳим ҳаётий аҳамиятга эга бўлган кенг масалаларни қамраб олган.

Деярли олти ой давомида Ўзбекистонда содир бўлаётган ўзгаришларни диққат билан кузатиб бораман. Ижобий ўзгаришларнинг натижалари сиёсатда, иқтисодда ва миллионлаб Сизнинг фуқароларингизнинг ҳаётида сезилиб турибди. Бунинг натижасида Ўзбекистон халқаро ҳамжамиятда катта нуфузга эгадир. Бу нуфуз минтақадаги тинчликни ва барқарорликни мустаҳкамлашда мамлакат раҳбариятининг улкан саъй-ҳаракатлари орқали кучаймоқда.

Ислом Каримовнинг хавфсизлик муаммоларига бағишланган янги асари жаҳон ҳамжамияти фаолиятининг жўшиб турган юз йиллигида асосий мазмун бўлиб қолади.

Китоб ўқувчини асосий фикрга йўналтирувчи жуда тўлиқ ва чуқур таҳлилга эга: бу муаммолар мамлакатлар ва минтақаларга бўлинмайди, улар глобал характерга эга бўлиб бутун дунё ҳамжамиятларининг умумий харакатлари билангина ҳал этилади.

Бу китобнинг илмий ва сиёсий қимматини баҳолаш қийин. Турли мамлакатларнинг сиёсатшунослари, дипломатлари ва олимларининг бу китоб билан танишишлари учун уни тез орада хорижий тилларда нашр қилиш зарур деб ҳисоблайман.

«Жаҳон» ахборот агентлиги

ОЛИЙЖАНОБ ОРЗУ ЙЎЛИДА

Ҳаёт оқими кўз илғамас шитоб билан илгарилаб бормоқда. Олам ҳам, одамлар ҳам ўзгараяпти. Маънавий юксалиш борасида жиддий ишлар қилинмоқда...

Бозор муносабатлари ҳаётимизга дадил кириб бормоқда. Эркин, демократик жамият, ҳуқуқий давлат барпо этиш асосий мақсадимизга айланмоқда. Бу йўлда қилинадиган ишларнинг салмоқли қисмини ёшлар, тўғрироғи, замон талабларига жавоб берадиган кадрлар ўз зиммаларига олиши шубҳасиз.

Тошкентда ўтказилган ''Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастурни тузиш'' комиссиясининг йиғилишида ҳам шу хусусда фикрлашиб олинди. Мамлакатимизда ҳаётнинг барча соҳаларида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг тақдирида, одамлар дунёқарашининг ўзгаришида, буюк давлат барпо этишдек олийжаноб орзуимизнинг рўёбга чиқишида замон талабларига жавоб берадиган кадрлар тайёрлаш муҳим аҳамият касб этади, деди мажлисни бошқарган Республика Президенти Ислом Каримов.

Хўш, юртбошимиз таъкидлаб айтаётган кадрларни ким тайёрлайди? Ҳозирги таълим тизими жаҳон андозалари талабларига жавоб берадиган кадрларни тайёрлашга қодирми?

Аввало шуни таъкидлаш керакки, таълим тизимида жиддий ислоҳотлар ўтказиш лозим. ''Мактаб-оила-маҳалла'' дастурини ҳаётга кенг тадбиқ этган ҳолда мактабнинг бошқа ташкилотлар билан узвий алоқасини йўлга қўйиш керак. Айниқса, мактаб билан олийгоҳлар ўртасидаги алоқани мустаҳкамлаш лозим.

Бизнинг 300-лицейимизда бу борада баъзи бир ишлар амалга оширилди. Мавжуд 260 ўқитувчининг 86 таси олийгоҳлардан таклиф этилган. Улар ёшларга малакали дарс бериш билан бирга келажакда ўз ҳаёт йўлларини топиб олишга кўмаклашмоқдалар. Тошкент Давлат дорилфунуни, Автомобиль йўллари, Тўқимачилик ва енгил саноати ва бошқа олийгоҳларнинг малакали ўқитувчилари ўқувчиларнинг турли касбларга кўникмалар ҳосил қилишида жонбозлик қилаётир. Масалан, лицейимизни бу йил тамомлайдиган 79 нафар ўқувчи етуклик гувоҳномаси билан бирга ЭҲМ лаборанти гувоҳномасини ҳам олишади. Уларнинг ҳар бири ўрта мактабларда шу мутахассислик бўйича бемалол ишлаши мумкин.

Биз мураббийлар ўқувчиларга фақат билим бериш билан чекланиб қолмаслигимиз керак. Токи, ҳар бир битирувчи билим олиш билан бирга маълум касб кўникмасига ҳам эга бўла олсин. Шундагина биз камолотга эришган етук авлодни тарбиялаган бўламиз.

Дилшода АБДУНАЗАРОВА,
Тошкент шаҳридаги 300-лицей директори.

Келажакка қаратилган дастур

Тошкентда Ўзбекистон олий мактаб ходимларининг кенгаши бўлди. Унда республиканинг бир қанча вазирлик ва идораларининг раҳбарлари, олий ўқув юртларининг ректорлари, проректорлари ва деканлари иштирок этди.

Кенгашда 5 июнь куни «Кадрларни тайёрлаш миллий дастурини ишлаб чиқиш» давлат комиссиясининг республика Президенти Ислом Каримов раислигида ўтган мажлисида муҳокама қилинган масалалар кўриб чиқилди. Мамлакатда амалга оширилаётган ижтимоий-иқтисодий ислоҳотлар турмушнинг барча соҳаларига чуқур кириб боргани таъкидланди. Бироқ бу ислоҳотларнинг самарадорлиги кўп жиҳатдан халқ хўжалигининг турли тармоқларида ишлайдиган мутахассисларни тайёрлаш даражасига боғлиқ. Афсуски, ҳозир таълим тизимини ислоҳ қилиш етарли даражада тез амалга ошмаяпти ва давр талабларига жавоб бермаяпти, деб қайд этилди кенгашда.

Кадрларни тайёрлаш миллий дастурини ишлаб чиқиш чоғида иқтисодиётнинг турли тармоқлари эҳтиёжларигина эмас, миллий анъаналарни, аждодларимизнинг ёш авлодни тарбиялаш соҳасидаги тажрибасини ҳам ҳисобга олиш лозим. Мамлакатимизга профессионал билимларни чуқур эгаллаган, мустақиллик ғояларига содиқ бўлган, юксак маънавий фазилатли, ички маънавий маданиятли мутахассислар ниҳоятда зарур.

Кенгаш иштирокчилари республикада таълим тизимини ислоҳ қилишнинг Президентимиз Ислом Каримов давлат комиссияси мажлисидаги нутқида белгилаб берган асосий йўналишларини батафсил муҳокама қилдилар. Кадрларни тайёрлаш миллий дастурини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш юзасидан аниқ чора-тадбирлар белгиланди. Жаҳон андозаларига мос келадиган янги дарсликлар, методик қўлланмаларни тезроқ яратиш зарурлиги айтилди. Ўқув жараёнининг ўзи жаҳон андозаларига мос бўлиши лозим. Шу муносабат билан, ўқитувчилар малакасини оширишга, талабаларимизга таълим бериш учун мамлакатимиз ва хориждаги етук олим ва мутахассисларни кенг жалб этишга, республика олий ўқув юртларининг бошқа мамлакатлардаги таниқли ўқув юртлари билан бевосита ҳамкорлигини мустаҳкамлашга эътибор берадиган пайт келди.

Кенгашда Ўзбекистон Президентининг Давлат маслаҳатчиси Т.Орипов,Республика Бош Вазирининг ўринбосари А.Азизхўжаев сўзга чиқди.

Тошкентдаги «Динамо» кортларида теннис бўйича «Челленжер» халқаро хотин-қизлар мусобақаси ниҳоясига етди. Унда иштирок этган 26 мамлакат теннисчиси мусобақанинг бош совринн учун курашди. Икки кучли теннисчи - исроиллик Анна Смашнова билан мексикалик Анжелика Гавалдон финалга чиқди. Улар якунловчи учрашувда ғалабага эришиш учун бутун иродаларини ишга солдилар. Бош соврин учрашувни 6:3, 6:2 ҳисоби билан якунлаган Анжелика Гавалдонга насиб этди.

Анжелика Гавалдонга мусобақа бош совринини Тошкент шаҳри ҳокими Козим Тўлаганов топширди. Республика ёшларининг «Камолот» жамғармаси раиси Ҳотам Абдураимов мусобақа ғолибини табриклаб, унга эсдалик совғаси топширди.

Ўзбекистонлик теннисчи қизлар Наташа Никитина, Ирина Ярикова ва Ирода Тўлаганова рағбатлантирувчи совринлар билан тақдирландилар.

Қашқадарё вилояти ''Камолот'' жамғармаси бўлими бир пиёла чой устида суҳбат баҳонасида вилоятдаги 100 га яқин иқтидорли ёшлар учун қабул маросими уюштирди. Унда республика ва вилоят олимпиадалари, турли кўрик-танловлар ғолиблари, адабиёт, санъат, тадбиркорлик, спорт ва бошқа турли йўналишларда фаолият юритаётган истеъдодли ёшлар иштирок этдилар.

Мақсад иқтидорли ёшлар билан дилдан суҳбатлашиш ҳамда моддий- маънавий рағбатлантиришни ташкил этишга қаратилган эди.

Жамғарма вилоят бўлими раиси Боймурод Юсупов иқтидорли ёшларни ўқиш ва изланишларидаги ютуқлари билан табриклаб, бугунги кунда ёшларнинг камолотга эришиши, илм олиши учун барча шароит ва имкониятлар мавжуд эканини таъкидлади.

Иқтидорли ўқувчилардан Американинг ''Акселс'' ташкилоти орқали АҚШга ўқишга таклифнома олган Акбар Аҳмедов, ёш шоира Гўзал Норчаева, шахмат бўйича 10 ёшгача қиз болалар ўртасида Республика ғолиби, Францияда ўтадиган жаҳон чемпионатига йўлланма олган Чироқчи туманилик 3-синф ўқувчиси Сарвиноз Эргашевалар ҳукуматимиз томонидан ёшларга кўрсатилаётган ғамхўрликлар ҳақида гапиришди.

Шу куни жамғарма вилоят бўлими қошида ''Иқтидорли ёшлар'' клуби тузилди.

Қабул маросимида вилоят ҳокимининг ўринбосари Р.Раҳмонов иштирок этди.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1997 йил 10 июнидан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун 1 АҚШ долларининг сўмга нисбатан қийматини 61 сўм 42 тийин миқдорида белгилади

"Туркистон"ва ЎзА мухбирлари хабарларидан.

"ТУРКИСТОН"- SOS"

МУОВИН МАКТАБГА НЕГА КЕЛМАДИ ?

Тумандаги 5-мактабда ''Ким бўлсам экан?'' мавзуида давра суҳбати ўтказмоқчи бўлганимизни, унда ''Найман'' жамоа хўжалиги бошқаруви раисининг муовини Тўқсулув Бултурова ҳам қатнашишларини илтимос қилдик.

Найман қишлоқ фуқаролар йиғини раҳбарларини ҳам бу ҳақда огоҳ этиб, орадан бир соатлар ўтгач, яна раис муовини билан учрашдик. У қаергадир отланиб турарди.

— Мактаб директори йўқ экан, мен чорвага кетаяпман, — деди Тўқсулув.

Ҳозиргина мактаб директори Абдумалик Тўйчиевични кўрганимизни айтиб, раис муовинини мактабда кутадиган бўлдик.

Мактабга борганимизда битирувчилар адабиётдан иншо ёзишаётган экан. Орадан икки соатлар чамаси вақт ўтди. Бу орада ўқувчилар имтиҳонни топшириб ҳам чиқишди. Раис муовинидан эса дарак бўлмади.

Бу йил мактабнинг ўн биринчи синфини 9 нафар йигит - қизлар битиришаяпти. Нега озчилик, қизиқамиз? Мактаб раҳбарлари изоҳ беришади. Асли, улар 28 нафар эдилар. 9-синфни битиргандан кейин ўқишни давом эттиришга баъзиларида имкон, баъзиларида хоҳиш бўлмаяпти. Улар ҳозир қаерда? Ўқишдами, ишдами ё бекорчи? Худо билади.

Мана ҳозиргина иншо ёзиб чиққан йигит-қизлар: тўрт қиз, беш йигит. Хўш, улар мустақил ҳаёт остонасида туриб нималарни ўйлашяпти, диллари қатида қандай орзу-истаклари бор?

Битирувчилар, устозлар билан гурунгимиз ана шу саволлар атрофида айланади. Олдинига ётсираб, тортиниб турган ёшларнинг қулфи-диллари аста-секин очилиб боради. Анваржон Тўраев — Қўқон педагогика олийгоҳига бормоқчи. Тарих ўқитувчиси бўлиш орзусида. Маҳфуза Дўстматова билан Одинахон Қодирова бўлса шифокорликни танлашган. Зулфияхон Қовунбоева эса адабиётга жон-дилидан қизиқар, ўзи шеърлар ҳам машқ қилар экан. У Қўқон педагогика олийгоҳи, ўзбек тили ва адабиёти факультетига имтиҳон топшириб, ўз толеини синаб кўрмоқчи. Зафаржон Ҳожибоев ҳайдовчи бўлиб, одамлар узоғини яқин қилиш ниятида. Майли-да. Жамиятга ўқитувчи ҳам, шифокор ҳам, ҳайдовчи ҳам, ишчи ҳам баб-баравар зарур. Муҳими, ҳаёт йўлларида адашмаслик, мўлжални аниқ олиш, интилиш ва қатъият зарур. Ана шу фазилатлар мужассам бўлса, одам албатта орзу-мақсадига эришади. Ҳаётда ўз ўрнини топиб олади.

— Биз-ку, битириб кетяпмиз, лекин биздан кейин қолаётган укаларимга ачинаман, - дейди Зулфияхон.

— Нега?

— Мактабимизда шароит яхши эмас, - дейди у , — тўрт томчи ёмғир ёғса синфхоналаридан чакка ўтади. Деворлар белигача зах босган. Шундоқ ёнгинамизда газ қувури ўтган-у, мактабимиз газлаштирилмаган. Қишда, совуқда дилдираб ўтирамиз. Дарсликлар етишмайди.

— Оталиқ ташкилоти борми, ўзи?

— ''Найман'' жамоа хўжалиги оталиқ ташкилотимиз. Улар бу камчиликлардан хабардор. Айтганмиз. Бу йил томни қайтадан ёптириб беришмоқчи, - дейди илмий бўлим мудири Отақўзи ака Матмуродов.

— Э, уларнинг эсига буғдой, пахта мавсумида тушамиз, - дейди Зафаржон, - яганага, чопиққа, теримга қистаб келишади. Лекин, иш ҳақимизни беришга, мактабга ёрдамга келганда кўзларини чирт юмиб олишади!

— Аммо сизга жамоа хўжалиги керакли шароитни яратиб берган экан-ку. Мана ёнгиналарингда клуб...

гапимни тугатмасимдан битирувчилар чувиллашиб кетишади.

— Клуб ишламайди, - дейди Элёржон Пияев, - ўтиргичларни йиртиб қўясизлар, деб бизни у ерга киритишмайди.

— Ақалли кино ҳам қўйилмайди, - дейди Зафаржон, - ёзги клубга бир кино келганди. Шунга ҳам бир йил бўлдиёв...

— Битирувчиларимизнинг куюниб гапирганларича бор, - дейди синф раҳбари Маҳфуза опа Раймова, - мактабимизда болаларни давр талаблари даражасида ўқитиш учун ҳеч қандай имконият йўқ. Қишда эллик фоиз бола совуқ хоналарда шамоллаб дарсларга келмай қолади, тўгараклар ишини юритолмаймиз. Совуқ хонада, устингиздан чакка ўтиб турса... Ўзингиз тасаввур қилиб кўринг. Баҳорда дала ишлари бошланиб яна мактаб билан хайрлашишга тўғри келади. Замонавий ўқув ашёлари, компьютерлар бўлса бизнинг ўқувчиларга орзу. Дарсликлар етишмайди. Менимча, ўқувчиларнинг етарли билим олишлари учун зарур шароитларни яратиб бериш, бўш вақтларини мазмунли ўтказишга кўмаклашиш, мактабни битириб ўқишга киролмай қолган ёшлар учун иш ўринлари яратиш қишлоқ раҳбарларининг асосий бурчларидан бири бўлмоғи керак...

Қишлоқ меҳнаткашларининг 400дан зиёд дилбанд лари ўқийдиган мактаб эса тулаб, тўкилиб боради.

О. НОМОЗОВ,
Поп тумани

Бугун юртимиз жаҳонга юз очмоқда. Ҳуқуқий демократик жамият барпо этилаётган шундай кезларда, ҳаётимизнинг турли жабҳаларида ижобий ўзгаришлар юз беряпти. Ўз ўрнида таълим- тарбия, кадрлар тайёрлаш соҳаси ҳам жиддий ислоҳотларни талаб этмоқда.

Яқинда пойтахтимизда ўтказилган ''Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастур тузиш'' комиссиясининг йиғилишида ҳам Президентимиз мазкур масалага жиддий эътибор қаратгани бежиз эмас албатта. Сабаби Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятида ўзига хос ва ўзига мос мавқега эга бўлиб боришида пухта билимли, малакали мутахассислар муҳим омил саналади.

Президентимизнинг: энг асосийси шуни анг-

ЕТУК МУТАХАССИСЛАР — ЗАМОН ТАЛАБИ

лаб етишимиз керакки, кадрлар масаласини ҳал этмас эканмиз, сайъ-ҳаракатларимиз кутилган натижаларни бериши, ҳаётимиз, маънавиятимиз ўзгариши қийин кечади. Демакки, замонавий таълим-тарбия тизимини ислоҳ қилиш замон талабларига мос кадрлар тайёрлаш ишини йўлга қўйиш фаолиятимизнинг бош йўналиши бўлмоғи даркор, -дея алоҳида урғу берганлиги ҳам мамлакатимизнинг жаҳон андозаларига мослаштиришдан далолат беради.

Сир эмас, таълим-тарбия тизимида -- мактабгача тарбия муассасаларида то Олий ўқув юртларигача бўлган билим даргоҳларидаги ўқув-тарбия жараёнида пала-партишликлар мавжуд. Қолаверса, эски қолипдаги дарсликлар, совет давридаги қотиб қолган саёз фикрли муаллиму тарбиячилар бор экан, жаҳон талабларига мос келувчи замонавий кадрлар тайёрлаш мумкин эмас!

Мажлисда таъкидланганидек, илм олиш борасида ҳеч қандай тўсиқ бўлмаслиги керак. Зеро, Ватан келажагини илм-маърифатсиз, ўз соҳасининг моҳир билимдонисиз тасаввур этиб бўлмайди.

Назокат УСМОНОВА

Босишга топшириш вақти-22-00

ЯНА ОРОЛ ҲАҚИДА

Марказий Осиё давлатлари Президентларининг Орол муаммоларига бағишланган Алмати йиғилишида ''Орол минтақасидаги фавқулодда экологик вазият нафақат Орол денгизи ҳавзасида, балки сайёрамизнинг бошқа минтақаларида ҳам табиий муҳитга ҳамда миллионлаб кишиларнинг турмуш шароитига салбий таъсир қилаётганлиги'' алоҳида таъкидлаб ўтилди. Шу муносабат билан Марказий Осиё давлатлари ҳудудларидан ўтадиган дарёларнинг сув ресурсларидан оқилона бошқарилиши кераклиги эътироф этилиб, халқаро ва давлатлараро даражада кенг кўламли ҳамкорлик қилиш масалалари ҳам келишиб олинди.

Ушбу тарихий йиғилишда Жаҳон банкининг вице-президенти Йоханнес Линн Орол денгизини ҳимоя қилиш юзасидан ишлаб чиқилган йўналишлар хусусида сўзлар экан, энг аввало сув омборлари ва сув ҳавзаларидан фойдаланиш, умуман, сувдан оқилона фойдаланиш, ернинг ва сувнинг шўрланишига қарши кураш масалаларига алоҳида урғу берди.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Жаҳон банки ишлаб чиққан дастурнинг асосий йўналишини қўллаб-қувватлаган ҳолда яна бир устивор йўналиш — Оролбўйи аҳолисини тоза ичимлик суви билан таъминлаш масаласини тилга олиб, ''Гап бу ерда инсоният насли, келажак авлод ҳақида кетаяпти'', - деди.

Мамлакатимиз Президенти таъкидлаб ўтганидек, Оролни ҳимоя қилиш — бу Оролбўйи аҳолисини ҳимоя қилиш, ерни, сувни, ҳавони ва бинобарин, келажак авлодни ҳам ҳимоя қилиш демакдир.

Бу фикрлар билан танишган соҳа мутахассисларининг айримлари ''Ички сув имкониятлар аллақачон тугаб бўлган, бу ҳақда сўз юритиб ўтиришнинг ҳожати йўқ'' дейишлари ҳам мумкин. Нима ҳам дердик. Ҳар бир олимнинг, мутахассиснинг биринчидан фикр айтиш ҳуқуқи бор, иккинчидан, ҳар бир фикр мунозарали бўлиши мумкин.

Бир тасаввур қилиб кўрайлик. Масалан, етмишинчи йилларда Марказий Осиё давлатларининг суғориш майдонлари 4 миллион 600 минг гектарни ташкил қилган пайтда, гектар бошига сув тақсимоти 8000-10 000 куб метрга тўғри келган эди. Ўша йиллари Оролга 50-55 куб километр атрофида сув тушиб турган. Ҳозирги кунда нега бу рақамлар 5-12 куб километрдан нарига ўтмайди? Ваҳоланки, бугунги кунга келиб, Оролнинг сув ҳажми 246 куб километрга тушиб қолди.

Долзарб муаммо

Бу ҳодисанинг ўзига хос объектив ва субъектив сабаблари бор. Объектив сабаби шундан иборатки, советлар даврида ота-боболаримиз томонидан асрлар давомида шаклланган ерга, сувга нисбатан бўлган муносабатлар бутунлай бузилганини кўрамиз. Натижада, ернинг шўрланиш жараёни тезлашди. Ерости сувларининг турли хил чиқиндилар билан заҳарланиши ҳам кучайди. Агар илгарилари ерости сувлари 20-25 метр чуқурликда жойлашган бўлса, эндиликда 1,3 метрни ташкил қилади, айрим жойларда бундан ҳам кам. Агар аҳвол шу тарзда давом этаверадиган бўлса, яқин йиллар ичида Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Хива, Ашхабод, Қизил-Ўрда, Туркистон сингари шаҳарларнинг емирилиш жараёни яна кучаяди.

Энди масаланинг субъектив томонига келсак,шу нарсани айтиш керакки, узоқ йиллар давомида ер, сув масаласи билан шуғулланувчи расмий идоралар Марказнинг топшириғини кўр-кўрона бажариб келганлар.

Она табиатга нисбатан бўлган нописандлик, беparволик, худбинлик туфайли сўнгги йиллар ичида экин ерларининг шўрланиш даражаси уч баравар ошди. Бу дегани Орол учун мўлжалланган сувнинг маълум бир қисми ерларнинг шўрини ювиш учун сарф қилинаётир, деганидир. Шу ўринда бир муҳим масалага аниқлик киритиб ўтмасдан бўлмайди. Гап ўта шўрланган ерлар хусусида бормоқда. Ўта шўрланган ерлар Ўзбекистонда 200 минг, Туркманистонда 700 минг, Қозоғистонда 150 минг, Қирғизистонда 20 минг, Тожикистонда 10 минг гектардан иборатдир.

Ерларнинг шўрланиши муносабати билан тарихий манбаларнинг бирига мурожаат қилиш ўринлидир

Тарихий манбаларнинг гувоҳлик беришларига кўра ернинг шўрланиши туфайли жуда кўп мамлакатлар тарих саҳнасида тушиб кетганлар. Ана шу хилдаги давлатлардан бири Вавилондир.

Маълумки, Вавилон юртининг ерлари Тажла ва Евфрат дарёлари орқали суғорилган. Ҳар икки дарё сувининг бир қисми табиий равишда денгизга оққан.

Эрамиздан аввалги Вавилон подшоларидан бири Навуходонсор Миср маликасига уйланиб, ўз тахтини мустаҳкам сақлашни орзу қилади. Орадан маълум муддат ўтгач, шоҳона тўй ҳам бўлиб ўтади. Ёш, гўзал, аммо ўжар Миср маликаси Нитокрис келин бўлиб тушиши билан янги-янги қилиқлар ўйлаб чиқара бошлайди. Ҳатто иш шу даражага бориб етадики, малика қариб-чуриб қолган эридан ота юртидан меҳмон бўлиб келган қариндоши Метекони ер-сув муаммолари билан шуғалланувчи вазир қилиб тайинлашни талаб қилади. Подшо Навуходонсор маликанинг илтимосини бажаришга мажбур бўлади.

Янги вазир ишни Янги ерлар очишдан бошлайди. Аввал чўллар ўзлаштирилади, натижада боғ-роғлар, экинзорлар йўқ қилинади. Асрлар давомида шаклланиб келган табиат мувозанати қонунияти кескин равишда бузилади, еросги сувлари тепага кўтарилади. Бу ҳодисада ўз навбатида унумдор ерлар ҳолати бузилиб, уфқлар билан туташган далалар шўрланиб, оқ-қум саҳросига айланишига сабаб бўлади. Ичимлик сувининг сифати ишдан чиқади. Ҳосилдорлик даражаси кескин тушиб кетади. Одамлар орасида турли хил касалликлар пайдо бўлади.

Шундай қилиб ерга, сувга нисбатан бўлган бефарқлик, беписандлик, табиат тилини тушунмаслик Вавилон сингари жаҳон маданиятига ҳисса қўшган буюк мамлакатнинг тарих саҳнасидан тушиб кетишига сабаб бўлади.

Бу ва шунга ўхшаш мисолларни нафақат Шарқ, балки, Европа мамлакатлари тарихидан ҳам истаганча келтириш мумкин.

Минг афсуски, бундай ҳодисалар XX асрнинг охирлари ва XXI асрнинг бошларида ҳам давом этиши кутилмоқда.

Хўш, энди ўзимиз бир тасаввур қилиб кўрайлик. Агар 60-70 йиллари Оролга оқиб тушадиган сувлар 56 куб километрни ташкил қилган бўлса, сўнгги йигирма беш йил ичида шунча сув янги ерларни суғориш учун сарф қилинган. Энг ачинарли томони шундаки, янги очилган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ўрнига ўша ерлардан уч-тўрт ҳосил олингач, ўз ҳолига ташлаб кетилаверган ва яна янги ерлар очилаверилган.

Ана шу хилдаги ''ўзлаштиришлар'' туфайли Оролнинг насибаси саналган 49,9 куб километр сув ''изсиз'' йўқолган. Бу ҳодиса Оролнинг қуриш жараёнини тезлаштирган, холос.

Очиғини айтиш керак, Марказ фақат ''планлар'' бажарилишини қаттиқ назорат остида талаб қилиб турган. Аммо ариқлар, каналлар таъмирланиши масаласи билан жиддий қизиқмаган. Бу ҳодиса ўз навбатида 9,6 куб километр сувнинг бекордан бекорга шимилиши ва буғланишига сабаб бўлган.

Оролни ҳимоя қилиш хусусида сўз кетса, олимлар, экологлар, сув хўжалиги ходимлари Марказий Осиё ҳудудларида жойлашган сув омборларини тилга оладилар. Уларнинг айримлари сув омборларининг эшикларини очиб юбориш керак десалар, айримлари , портлатиб юбориш масаласини илгари сурмоқдалар.

Бу таклифларнинг бирontасини қўллаб бўлмайди. Негаки. Марказий Осиё давлатларининг экин майдонлари тақдири маълум даражада ана шу сув омборларининг тақдири билан чамбарчас боғлиқдир. Гап бу ерда сув омборлари имкониятларидан оқилона фойдаланиш ҳақида бормоқда. Тўғри, айрим сув омборлари бундан 20-30 йил илгари қурилган ва бинобарин, уларнинг ҳам мелиоратив ҳам техник ҳолатлари иш қобилиятлари аллақачон эскирган. Бугунги кунда Марказий Осиё давлатлари ҳудудларида жойлашган сув омборларида 57,2 куб километр сув тўпланган. Ана шу сувнинг 7 куб километри буғланиб кетса, 7 куб километр сув ўз-ўзидан шимилади. Агар бу рақамлар қаторига сув омборларида фойдаланилмай ётган 13,32 куб километр сувни ҳам қўшсак, бизнинг демоқчи бўлган фикримиз яна ҳам равшан бўлади. Демоқчимизки, лоақал қиш ойларида тўпланиб қолган сувнинг ортиқча қисмини Орол томон оқизиб юбориш мумкин.

Ўрни келди, бир мисолни тилга олиб ўтайлик. Масалан, ҳар йили Орол учун оқиши лозим бўлган 10 куб километр сув Чордара сув омборида тўпланади ва сўнгра Арнасой орқали Ҳайдаркўл томон оқизиб юборилади. Ҳайдаркўлнинг сувлари Нурота томон силжиб бормоқда. Ана шу сув туфайли чўл зоналарида ботқоқликлар пайдо бўлиб, чорва молларининг насибаси қирқилмоқда.

Энди икки оғиз сўз коллекторлар ҳақида. Тўғри, бу ҳақда вақти-вақти билан фикрлар, мулоҳазалар айтилиб келинмоқда.

Бир пайтлар Дарёлиқ ва Озерный коллекторларининг сувини Орол томон оқизиш таклифи кўтарилиб, ҳатто бу ҳақда махсус қарорлар ҳам қабул қилинган эди. Афсуски, бу масала ўзининг амалий ифодасини тополмай аро йўлда қолиб кетди. Шу муносабат билан Амударёнинг ўнг қирғоғида қазила бошланган коллектор масаласини тилга олиб ўтиш мақсадга мувофиқдир.

Маълумки, 1989 йили ''Аролводстрой'' бирлашмаси қошида Амударёнинг ўнг қирғоғида қазиладиган коллектор ишларини юритиш мақсадида ''Бухороаралводстрой'' тресги ташкил қилинган эди. Трест ташкил қилинганидан буён миллион-миллион сўмлар сарф қилинди. Лекин шунга қарамай қазиш ишлари ўта суст даражада олиб борилмоқда.

Очиғини айтиш керак, бу масалада айрим олимлар ва жамоатчилик вакилларининг фикри ўта салбийдир. Уларнинг фикрича, ''катта ҳаражат сарф қилиб, коллектор қазиш ўрнига, Амударёга оқиб тушадиган оқава сувларини тозалаш ишлари билан шуғулланиш зарур''.

Орол рисқи бўлган сувни ташқаридан эмас, балки унинг ҳавзасида бефойда исроф этилаётган сувнинг йиғиндиси ҳисобидан қидириб, уни мовий денгизга қайтариш Марказий Осиё давлатлари халқининг ҳаётий вазифасидир. Агар биз бу ишни бажаришга тезда киришмасак, келажак авлод бизни кечирмайди.

Биз мақоламизнинг бошида айтиб ўтганимиздек, 1997 йилнинг 28 февралида Марказий Осиё давлатлари Президентлари қабул қилган ''Алмати декларацияси''да тилга олинган ''халқаро ташкилотлар билан биргаликда Орол денгизи ҳавзасини барқарор ривожлантиришга доир конвенция лойиҳасини ишлаб чиқиш'' таклифини тўла-тўкис қўллаб-қувватлаймиз. Чунки, Орол дарди олам дардидир.

Рашод ИБРОҲИМОВ, профессор,
геология-минералогия фанлари доктори,
Беруний номли Давлат мукофоти лауреати.
Қаюм ОДИЛОВ, техника фанлари номзоди, Республика сув хўжалиги фахрийси.
Пирмат ШЕРМУҲАМЕДОВ, профессор.

Ёшлар ва ҳуқуқ

БИР ФАРЗАНДГА ЕТТИ ҚЎШНИ...

Сергели туманида балоғатга етмаган ўсмирлар ўртасида қонунбузарликнинг олдини олишга бағишланиб, «Давлат,жамият,оила ва ёшлар тарбияси муаммолари» деб номланган амалий конференция бўлиб ўтди. Унда Сергели тумани ҳокими Мидхат Йўлдошев, Тошкент шаҳар прокурорининг ўринбосари Музаффар Мирсолиҳов, ''Камолот'' жамғармаси Тошкент шаҳар бўлими раисининг ўринбосари Муҳаммаджон Умаров, Сергелидаги ''Файз'' ҳиссадорлик жамиятининг бош директори, Республика Олий Мажлисининг депутати Мукаррам Азимова ва бошқалар қатнашиб, ўсмирлар тарбиясидаги долзарб муаммоларнинг ечимларини топишда амалий чораларни муҳокама қилдилар.

Сергели туманида кенг жамоатчилик вакиллари иштирокида осойишталик, ҳуқуқ -тартибот, атроф-муҳитни асраш каби масалалар юзасидан тез-тез маслаҳатлашувлар ўтказилаётгани ибратлидир. Ушбу чора ва сайъ- ҳаракатларнинг натижаси ўлароқ, туман маҳаллаларидаги озодалик ижобий баҳоланиб, қонунбузарлик ҳолатлари камайганлиги алоҳида таъкидланди. Биз туман конференцияси қатнашчиларининг баъзи фикр ва мулоҳазаларини ёзиб олдик :

Бегали АБДУҒАНИЕВ, милиция майори, Сергели туманидаги балоғат ёшига етмаган ўсмирлар билан ишлаш бўлимининг бошлиғи :

- Осойишталикни асраш ва ўсмирлар тарбиясида фақатгина участка инспекторларига суяниш тўғри эмас. ''Бир фарзандга етти қўшни ота-она'' дейилганидек, ўсмирларга маҳаллада фаоллар, мактабда - устозлар, уйда ота-оналарнинг доимий эътибори зарур. ''Дўстлик'' маҳалласида олиб борилаётган ишларни бу борадаги намуна сифатида тилга олиш мумкин. Аммо, ''Йўлдош'' ва ''Бобур'' номли маҳаллалардаги ишларни қониқарли деб бўлмайди. Мана шундай йиғинларда ўзаро тажриба, фикр алмашиш катта аҳамиятга эга.

Тўлқин СУЛТОНОВ, Сергели туман Халқ таълими бўлимининг мудири :

- Ёшлар ўртасидаги қонунбузарликнинг сабабларидан бири- уларнинг мавжуд қонунларни етарлича билмасликларидадир. Мисол учун, кўпгина мактабларда ''Ҳуқуқ асослари'' дарсларини малакали ҳуқуқшунос эмас, балки тарих, ҳатто адабиёт ва бошқа фан ўқитувчилари олиб борадилар. Бу муаммонинг ечимлари ҳам мактаблардаги кадрлар, молиявий аҳволга бориб тақалади.

Зикир НАЗИРОВ, профессор, Сергели туман оқсоқоллар кенгашининг раиси :

- Қай ишгаки меҳр- муҳаббат билан астойдил ёндошсангиз, кўпгина муаммоларни ечиш мумкин. Масалан, ҳозирги шароитда болаларга бепул дам олиш имкониятини яратиш жуда долзарб масала ҳисобланади. ''Маҳалла'' хайрия жамғармасининг туман бўлими (раиси - Аъзамжон Гадойбоев) ўз имкониятларидан келиб чиқиб, 300 та бепул йўлланма ажратди. Мактабларда аълочиларга стипендия таъсис этилиши ҳам уларнинг интилишлари, тарбиясига ижобий таъсир кўрсатади. Менимча, энг ишончли тарбия воситаси бу - меҳнат. Фойдали меҳнат, ҳунар ўрганишга жалб этилган ўсмирдан қоидабузар чиқмайди. Дарҳақиқат, фақатгина ички ишлар ва ҳокимият вакилларини кутиб туриш керак эмас. Кўпгина ишларни бевосита маҳалланинг ўзида ҳал қилиш мумкин. Тўй -ҳашам ва маросимларни чиқимсиз ўтказишни олайлик. Бу борада маҳалла фаоллари тўпланиб, ягона мақбул қарорга келиш мумкин-ку. Ахир, хонадонларга 30-40 та тоғора олиб юриш бу миллий қадриятларимизни тиклаш дегани эмас-ку!

Мукаррам АЗИМОВА:

- Маҳалла - фақат ўзимизга хос бўлган, энг муқобил маъмурий тизим ҳисобланади. Кўп маҳаллалар ҳузурида турли корхоналар жойлашган. Демак, иш билан бандлик муаммосини ҳам бевосита ҳал этиш мумкин. Аммо ана шундай қулай имкониятдан етарлича фойдаланилмаяпти. Бизда энг катта муаммо - бу бефарқлик. Ахир, ҳар биримизнинг шахсий масъулиятимизгина умумий ишда ижобий ўзгариш ясаши мумкин. Мен ҳудудида ''Файз'' корхоналари жойлашган маҳалла фаолларидан ишга жойлаштириш ёки бирор тадбирда ҳамкорлик ҳақидаги таклифларини ҳалигача олмадим.

Усмонбек ТОЖИБОЕВ, ''Камолот'' жамғармаси Сергели туман бўлимининг бошлиғи:

- Биз конференцияда қуйидаги таклифларни ўртага ташладик : ҳар ойнинг маълум бир куни ''Ёшлар куни'' деб белгилансин. Ўша кунларда ёшлар муаммоларига кенгроқ ёндошилса мақсадга мувофиқ бўларди. ''Устоз-шогирд'' тизимини ривожлантириш учун ''Камолот'' ҳам ҳисса қўшишга тайёр. Фақат бу ишда маҳаллаларнинг узвий ҳамкорлиги зарур бўлади.

Ёшларни ҳарбий хизматга тайёрлаш, иш билан бандлик, касб-ҳунар ўргатиш ва ҳоказолар ҳам ''Камолот''нинг маҳаллалар билан ҳамкорликда амалга оширадиган вазифаларидан ҳисобланади.

Ҳ. БАХТИЁРОВ ва
Чарос ҒИЁСОВА ёзиб олишди.

''ҚУЁШ БОТМАЙДИГАН ЮРТ''

Куни кеча ёзувчи Нормурод Норқобиловнинг ''Рўмолча'' асари асосида суратга олинган ''Қуёш ботмайдиган юрт'' видеофильми телеэкранда намойиш этилди.

Қишлоқ ҳаёти, турли шахсларнинг ўзаро муносабатлари, уларнинг севгиси, ҳиёнати лирик, драматик саҳналарда ифода этилган.

Актёрлар ўз қаҳрамонларининг ҳолатини зўр маҳорат билан ижро этишган.

Жумладан, бош қаҳрамон Малика ролини қиёмига етказиб ижро этган актриса Лола Элтоева томошабинни ҳаяжонга солди, фикр уйғота олди.

Бундан ташқари ҳиёнаткор Мухтор, мактаб ўқувчиси Олимжон, телба она образи ҳам жуда яхши ижро этилган.

Биз ёшлар бундай миллий телевидение асарларидан озиқ оламиз, севги ва ҳавас, бурч ва ҳиёнат, яхшилик ва ёмонлик каби тушунчалар ҳақида кенгроқ, кўпроқ ўйлаймиз.

Асар қаҳрамонларининг экрандаги умри узоқ бўлишини, яхшилик ғолиб бўлишини орзу қиламиз.

Шоира ИБРОҲИМОВА,
ТошДУ журналистика факультети 2-курс талабаси

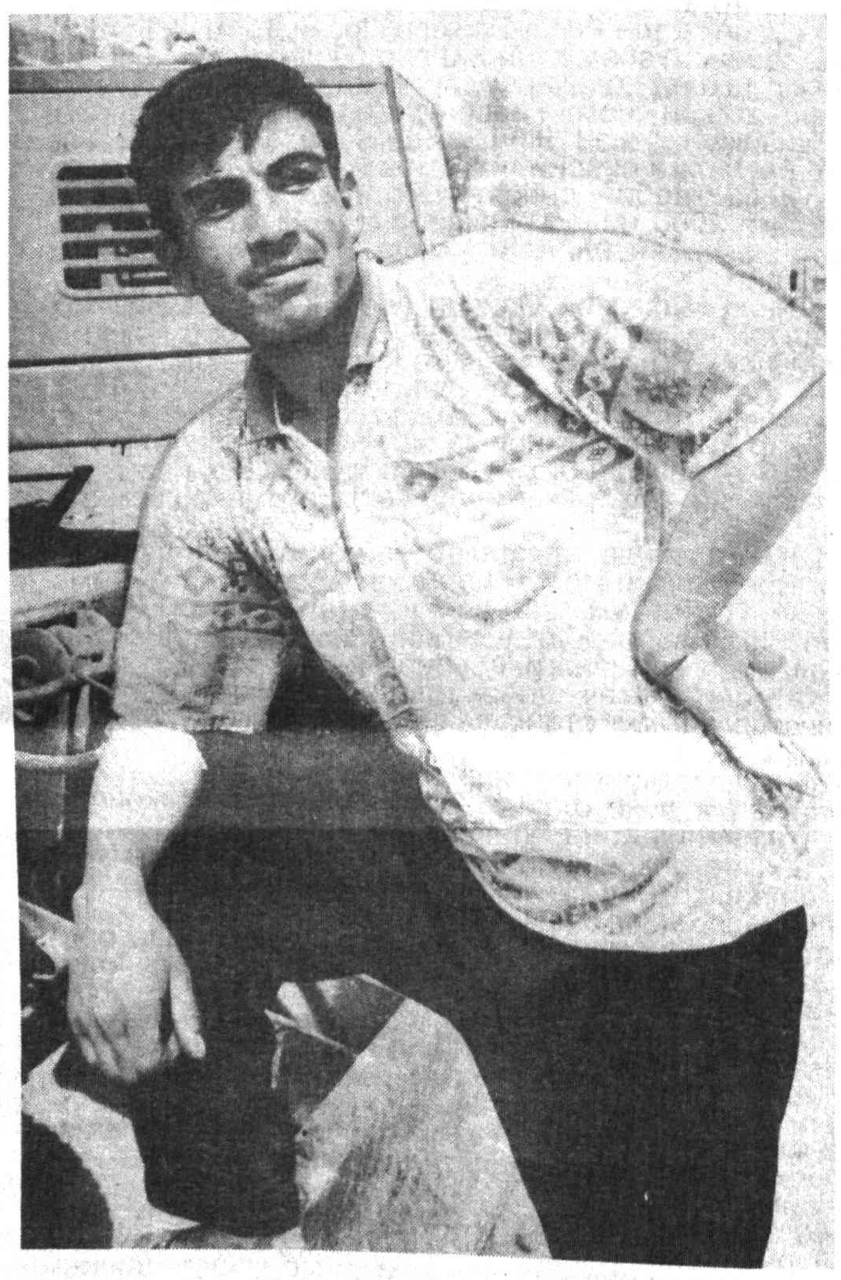

Ҳар бир даврда ёшлар етакчи куч ҳисобланган. Айниқса, бугунги кунда, истиқлолнинг истиқболида ҳам ёшларнинг забардаст авлод эканлигини ҳис этяпмиз.

Суратда ҳар ишга қодирлигини мағрурлик билан билдириб турган Абдурасул Абдумажидовнинг касби ҳайдовчилик. У халқ учун савобли бўлган ''Қамчиқ'' довонига Юқори Чирчиқ йўл қурилиши бошқармасидан таклиф этилган. Абдурасул ва унинг сафдошлари қишнинг қировли, ёзнинг жазирамасига қарамай, ўз олдиларига қўйган мақсадлари сари дадил бормоқдалар.

Келажакка назар

ЁШЛАРГА ЭЪТИБОР ЕТАРЛИМИ?

Нукусда ''Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси муаммолари'' мавзуида ўтказилган конференцияда шу савол ўртага ташланди

Қорақалпоғистон Республикаси ўз макроиқтисодиётини шакллантириш, иқтисодий ислоҳотлар ва маънавий янгиланишларни чуқурлаштириш, кичик ҳамда ўрта тадбиркорликни ривожлантириш босқичини бошдан кечирмоқда.

Ана шундай шароитда рақобатбардош, жаҳон бозори талабларига жавоб берадиган маҳсулотлар ишлаб чиқариш, деҳқончилик мажмуида туб бурилишга эришиш қаторида ёш авлод тарбияси ҳам биринчи даражали иш бўлмоғи лозим. Конференцияда сўзга чиққан Қорақалпоғистон Жўқорғи Кенгеси Раиси, Ўзбекистон Олий Мажлиси Раиси ўринбосари Уббиниёз Аширбеков йиғилганлар эътиборини шу масалага қаратар экан, республикадаги давлат муассасалари, жамоат ташкилотлари, кенг халқ оммаси мазкур йўналишда ўта долзарб вазифаларни бажариши лозимлигини қайд этди. Қорақалпоғистонда жами 283 фуқаролар йиғини бўлиб, улардаги 216900 хонадонда мактабгача ёшдаги 233365 нафар, мактаб ёшидаги 353699 нафар болалар ҳамда ўсмирлар бор. Уларга олий ва ўрта махсус, касб ҳамда ҳунар даргоҳларидаги, бошқа жамоалардаги ёшларни қўшсак, Жанубий Оролбўйи ҳудудининг келажаги нақадар катта миқдордаги навқирон кишилар қўлида эканлиги маълум бўлади.

Жўқорғи Кенгес Раиси давлат муассасалари, шаҳар ҳамда туман ҳокимликлари ёшларни мустақиллик мафкураси, бозор иқтисоди кўникмалари, умуминсоний ва миллий қадриятлар руҳида тарбиялаш бўйича ҳали кўп ишларни уддалаши кераклигини таъкидлади. Айниқса, ёшларнинг жаҳон андозаларига биноан таълим олиши борасидаги аҳволни қониқарли деб бўлмайди. Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг мазкур йўналишдаги иши қаттиқ танқид қилинди. Масалан, Президентнинг Фармонига кўра тузилган ''Умид'' жамғармаси йўлланмаси билан Қорақалпоғистондан атиги 2 нафар ёш хорижда ўқимоқда.

Жўқорғи Кенгес Раиси ёшлар тарбияси умумдавлат аҳамиятига молик масала эканини қайд этиб ''... жамият, ундаги ҳар бир оила, ҳар бир фуқаро фарзандларимизнинг ўзини тутиши, кийиниши, юриш-туриши, атроф-муҳитга, табиатга муносабати, ҳатто саломлашиш маданиятига бепарво бўлмаслиги керак.'' деди.

Маърузада ёшлар орасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш масалаларига ҳам алоҳида тўхталиб ўтилди. Жумладан, ўтган йили содир қилинган жиноятлар учун судланганларнинг 51 фоизини ёшлар ҳамда ўсмирлар ташкил этгани айтиб ўтилди. Бу соҳада ижобий ўзгаришларга эришиш учун давлат муассасалари, кенг жамоатчилик, оила, мактаб, ўқув юртлари биргаликда ҳаракат қилишлари лозим. Айниқса, бу борада халқ турмушининг кўзгуси ҳисобланган маҳаллалар имкониятларидан самарали фойдаланиш лозим. Афсуски, қатор маҳаллалар раҳбарлари ўз вазифаларини тўй-маросимларга бошчилик қилиш, бошқа айрим юмушларни бажаришдангина иборат, деб билмоқдалар. Шунингдек, кўплаб шаҳарлар, туманлар, фуқаролар йиғинларида мактаб ва оила муносабатлари мунтазам йўсинда ташкил этилмаган. Йиллаб ўз ўқувчисининг хонадонига қадам босмайдиган ўқитувчилар оз эмас. Тўққиз йиллик таълим олишни якунлаган ўсмирларнинг келгуси ўқиши, касб ўрганиши, ижтимоий фойдали меҳнат билан шуғулланиши тўғрисида жиддий бош қотириш лозим. Ёшларни меҳнат билан таъминлаш борасидаги вазиятни тубдан яхшилаш шарт. Бу муҳим ишни фақат Меҳнат вазирлиги ва унинг жойлардаги биржалари зиммасига ташлаб қўймаслик даркор.

Конференцияда ёшлар тарбиясини уюштиришда жамоат ташкилотлари амалга ошираётган ишлар ҳам тегишли йўсинда таҳлил этилди. Айниқса, Президентимиз Фармонига биноан тузилган ''Камолот'' жамғармаси бу борада ташаббускор бўлиши, фаоллик кўрсатиши керак. Ҳозирча у ўз имкониятларидан етарли даражада фойдалана олмаяпти. ''Нуроний'', ''Маҳалла'', ''Соғлом авлод учун'', ''Наврўз'' ва бошқа жамғармалар, хотин-қизлар қўмиталари тўғрисида ҳам шундай дейиш мумкин.

Анжуман ёшларнинг маънавий тарбиясига алоҳида эътибор бериш зарурлигини таъкидлади. Маънавиятимиз илдизлари халқимизнинг бой тарихидан, катта маърифий меросидан куч олади. Қорақалпоғистон ёшлари шу заминда туғилган Абу Райҳон Беруний, Сулаймон Бақирғоний, Бердақ, Ажиниёз, Кунхўжа каби улуғлар меросини чуқурроқ ўрганишлари лозим.

Ёш хотин- қизлар тарбиясини янада такомиллаштириш зарур бўлган жиҳатлар ҳам йўқ эмас. Қизларимизни Шарқимизнинг ажойиб одоб, анъаналари руҳида баркамол, маънавий гўзал қилиб тарбиялаш бутун жамиятнинг умумий ишига айланиши даркор.

Конференцияда ёшларнинг жисмоний тарбияси, спортни оммалаштириш, навқирон авлодни Ватан мудофаасига тайёрлаш, болалар ва ўсмирлар саломатлигини муҳофаза қилиш каби муҳим масалаларга тўхтаб ўтилди.

Муҳокама этилган мавзу юзасидан Қорақалпоғистон Вазирлар Кенгаши Раиси ўринбосари, хотин-қизлар қўмитаси раиси Гулистон Аннақиличева, ''Камолот'' жамғармаси Қорақалпоғистон бўлими раиси Нукусбой Нағметов, Қорақалпоғистон Меҳнат вазири Мавлон Назаров ва бошқалар сўзга чиқдилар.

Анжуман таҳлил қилинган масалалар юзасидан тегишли тавсиялар қабул қилди.

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ,
«Туркистон» мухбири

Иқтисодиёт

БИР ҲОВУЧ ТУПРОҚ

Муқаддас маъволар ҳақида сўз кетса, аввало инсоннинг киндик қони тўкилган тупроқ — Она ер сўзлари тилга олинади. Ҳа, ер жамики тирикликка бутун ҳаёти давомида ризқ берувчи мушфиқ онадир. Аммо, биз —фарзандларнинг унга муносабатимиз қандай бўлаяпти? Истиқлол шарофати билан ўзининг азалий орзуси — ерга ҳақиқий эгалик ҳуқуқини қўлга киритган деҳқон бугун не муаммолар ,юмушлар ила банд? Албатта, битта мақолада ҳамма муаммоларни санаш ва таҳлил қилиш қийин. Айниқса, йирик ширкат ва деҳқон хўжаликларининг йўриғи ўзгача дейлик, аммо биз неча йил бурун талашиб-тортишиб олинган шахсий томорқаларда аҳвол қандай?

Тошкент-Китоб поездида кетяпмиз. Атроф манзараси ниҳоятда гўзал. Бугун йўл давомида ҳаммаёқ: далалар-у, боғлар, қир ва адирлар яшил либосга бурканган. Ёки шоир айтганидек :

Кўм-кўк, кўм-кўк,
кўм-кўк!

Олимларнинг аниқлашларича, яшил ранг кишига хуш кайфият бағишлар экан. Мана, ҳозир ҳам шундай : Яккабоғнинг бепоён ғаллазорлари кўзни қувнатмоқда. Бунда шоир бўлмаслик мумкин эмас : ҳаво-биллур, шудринглар-марварид, узоқдаги залворли тоғлар, кўкда вижирлаётган тўрғай, дилда кечаётган фараҳли туйғулар-чи, уларни қандай таърифлаш мумкин.

Бир неча кунлик ёмғирдан сўнг қуёш яна чарақлаб, ерлар дарров селгиди. Ўт-ўланлар худди соат сайин бўй чўзаётгандек . Эҳ, майкачан бўлиб, томорқада роса ишлайдиган об-ҳаво бўляпти ўзиям!

- Бу йил баҳор яхши келди, ёзнинг шашти ҳам чакки эмас, - дейди мучинлик Дўсмурод ака Шералиев қувониб.

Дўсмурод ака об-ҳавонинг ўзгариш аломатлари, экиш вақти-соатлари-ю, парвариш ҳақида узоқ сўзлади. Буларнинг барисини у ўз тажрибаларида кўп кузатган. Чорвачилик бўйича ҳам Дўсмурод акадек билимдон одам атрофда кам топилади. Совлиқни бир кўрса бас, қачон қўзилаши, оғирлиги, яна шунга ўхшаш аллақанча ''ташхис''ларни бехато айтадики, қойил, дейсиз. Асосийси- Дўсмурод аканинг бу борада деярли янглишмаслигини бутун қишлоқ аҳли яхши билишади. Томорқаси жаннатнинг ўзи. Бу ердаги мевали дарахтларнинг кўплиги эмас, балки қайси тусдаги зироат йўқлигини санаш осонроқ. Рўзғорга фақатгина энг зарур, бир неча хил маҳсулот сотиб олинади,қолгани деҳқончилик , ўз чорбоғидан чиқади... ''Хўш, нима бўлибди, қишлоқ бўлганидан кейин шуда'', дерсиз. Албатта, ер ардоқланса, у ҳам саховатини аямайди. Аммо ҳамма Дўсмурод акадек эмас-да. Хўш, баъзиларга ўзларининг ҳайҳотдек томорқаларини ''гуллатиш'' учун нима етишмайди ўзи?

- Мен оз ишлаб, кўп фойда олишнинг йўлини топаман,- дейди бир танишим ўзининг ширин орзуларига эрк бериб. У ишни ''узоқдан'' бошлади : молларга емиш керак, томорқасининг ярмига макка, ярмига беда сепди-ю... пойтахтга — пул ишлаш учун жўнади. Қайтишда, ''болаларга янгилик'', дея Шаҳрисабз деҳқон бозоридан бодринг, помидор харид қилди. Қурилишда устага ёрдамчи бўлиб топган пулини ''айлантириб'', бекатда савдо қилишни мўлжаллади. Бир-икки ҳафтадан кейин қараса, бу ишда ҳам на тиним, на кўним бор... Ишлари кутилгандек юришмади. ''Қишлоқда пул кам, бизнес қилиш қийин'' деган хулосага келди охири. Сабаби фақатгина шумикан? Оз ишлаб, кўп пул топиш ''фалсафаси'' боқимандалик кайфиятининг маҳсули эмасми? Ҳалол ''бизнес'' қилса хўп-хўп, лекин деҳқончиликдан-чи, фойда озми?

* * *

Абдукарим ИНОМУДДИНОВ, ёши 36 да:

— Ота-бобомиз деҳқон ўтишган. Ўзимиз Янгийўлда турамиз. Ҳар йили Таллимаржондан ижарага ер олиб, деҳқончилик қиламиз. 1980 йилда армиядан келиб, биринчи марта чўлга борганимизда кўпчилик шароитга кўниколмай қайтиб кетган эди. Ҳозир сафимиз кенгайаяпти. Бу йил яна 3 та ёш оила биз билан йўлга чиққан.

— Нима экасизлар?

— Хўжаликлар билан шартнома тузиб, қовун-тарвуз, ғалла етиштираяпмиз. Бўз ерлар кўп, рўзғорга зарур ҳамма нарсани экаверамиз. Фақат сув бўлса бас.

— Даромад қандай бўляпти? Техника, ташиш ҳаражатлари, ўғитлар қиммат...

— Очиғи, даромад унчалик қизиқтирмайди бизни. Астойдил тер тўкилса, оилага етарли ризқ албатта топилади. Аввало шунинг ўзи даромадда. Ҳосилнинг бир қисмини Қарши, Шаҳрисабз, Китоб бозорларида сотамиз. Тўғри, ёзда нарх-наво анча арзон бўлади, аммо касбимиз шу бўлганидан кейин кўп талашиб-тортишмаймиз. Баракасини берсин. Биз ўз ишимизни биламиз. Зарур техникаларни 5-6 та оила биргалашиб ўзимиз таъмирлаймиз. Лекин ўғитни деярли ишлатмаймиз.

— Ҳосилни йиғиштириб олгач, қишда бекорчилик экан-да?

— Чорвамиз бор. Устачилик ҳам қиламан.

Шухрат БЕРДИЁРОВ, 25 ёшда:

— Тошкентдан уйга қайтаяпман. Отчопардаги ''оптовий''да юк туширувчи бўлиб ишладик. Иш албатта, енгил эмас. Кўпинча ''алка''ларда юк ярим тунда келади. Уни иложи борича тезроқ тушириш керак, йўқса жой ҳақи қимматга тушади. Ҳақини келишувга қараб, нақд оламиз. Бир ой шу жойда ишладик. Қишлоқдан кўпчилик бўлиб борган эдик. Иш доим топилади «отчопар»да.Арава тортсангиз ҳар кунига 500-600 сўм ишлайсиз. Қайтишда жиянимни олиб келаман. Унга ҳам иш топдим. Томорқани сўрайсизми? Қишлоқда томорқа бўлади-да. Лекин сув масаласи чатоқ-да бизда, ака. Айниқса ёзнинг ўртасида ариқдаги сув учун роса талаш бўлади. Озроқ экин-тикин бор, лекин уларга вақт кетказиб қараш шарт эмас. Ўзи бўлаверади.

/''Тошкент-Китоб'' поездидаги мулоқотлардан/

***

Қишлоқ кўчаларида одам кам. Ҳамма ўз томорқасида ишлаяпти ҳозир. Ялтироқ барглари ўзига хос ўткир бўй таратаётган ёнғоқ шохлари девор оша кўчага соя ташлаган.

Ҳамқишлоқларимиз Баҳриддин асл деҳқон фарзанди, меҳнаткаш йигит. Ҳарбий хизматдан қайтгач, пойтахтга кўпгина тенгқурлари каби ''кунига фалон пул'' ишлаш учун отланмади. Аграр дорилфунуннинг сиртқи бўлимига ўқишга кириб, яна қишлоққа қайтди. Бутун меҳрини ерга бағишлади. Эҳ, унинг томорқасини бир кўрсангиз! Афсонадаги ''Боғи Эрам'' бўлса ҳам шунчаликдир-да!

—- Томорқа деворини атайлаб паст кўтарганман. Негаки, дарахтлар,айниқса ёнғоқларга шамол тегиши шарт. Лалми узумини еганмисиз? Шираси тилни ёради. Дарахтлар икки-уч марта яхшилаб суғорилса,кифоя. Сув тақчиллигининг битта ечими—- боғдорчилик. Баҳриддин кўп мақтанмайди. Бўлажак зироатшунос сифатида ҳар бир мевали дарахтнинг хосиятларини илмий асослаб тушунтиради. 30 туп гилос бир вақтда эмас, кетма-кет пишар экан. Девор ёнидаги қатор бодомлар эса шиғил ҳосилга бурканган. Баҳриддиннинг айтишича, бу дарахтларга ернинг фақатгина ёғингарчилик туфайли тўпланган табиий намлиги етарли эмиш. ''Табиий дорихона'' ҳисобланган бодомнинг килоси бозорда фалон пул...

— Даромаддан гапиринг дўстим, фойда қанча бўляпти?- дея сўраймиз, уни ''гапга солиш'' учун.

— Ёнғоқ, майиз ва бодомдан тушган пулга аввал, аравачали мотоцикл сотиб олдим. Қишлоқ жойда бир-икки қоп юк ташиш учун шуниси тузук бизга. Қолгани — рўзғорга, мева-чевадан ошна-оғайниларнинг тўйига ёрдам ҳам қиламиз. Э, дўстим, ерда ҳикмат кўп. Астойдил тер тўксангиз, доғда қолмайсиз. Шаҳарда бир танишим бор. Кафтдаккина ҳовлиси анвойи гулларга тўла. Дарвозасининг ёнидаги бир кулочча жойда доимо кўкатлар экади. Биласизми, ўша жойдан йилига... 10 минг сўм даромад қиларкан! У сўзлай туриб, ярақлаган кетмонни зарб билан ерга уради. Майкачан очиқ елкалари офтобда қорайиб, ялтираб кетган. Қуёш кўкда мўл-кўл нур сочади. Оби-тобига етилган тупроқдан ажиб ёқимли ис таралади...

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ.

ТИЛ ВА ДИЛ

Одатда истилочилар бирор мамлакатни босиб олганида аввало халқнинг иймон=эътиқодини, руҳини синдиришга ҳаракат қилади.Халқ руҳи эса унинг диний эътиқоди, тили, миллий урф=одатлари, адабиёти ва санъатида мужассам бўлади. Чунки халқнинг турли табақалари мана шу диний ва миллий қадриятлар руҳида онги ёришиб, ўзаро аҳил, иноқ, жипс халққа айланади.

Буни билган истилочилар босиб олинган мамлакат аҳолисини халқ сифатида йўқ қилиш учун, одамларни ватанига, давлатига, тилига динига эътиборсиз, бир=бирини ҳурмат қилмайдиган, аксинча, масхаралайдиган, фақат ўзи мол=дунё орттириб, бошқа бир динда, бир тилда сўзлашувчи ватандошларига лоқайд қарайдиган, уларни талаб, шилиб роҳатланадиган, еб=ичувчи жониворларга ўхшаб қолади. Бундайларнинг тилида бошқа, дилида бошқа ўйлар кезади.

Яхшики, Истиқлол шарофати билан мана шундай фожеали инқирознинг йўли тўсилди ва кўп хўрланган халқимиз ўз тилини, диний, маънавий қадриятларини ҳимоя қилиб, миллий тикланиш сари қадам қўйди.

Тили ва дили бир одамлар ватани, халқини, иймон- эътиқоди софлигини ўйловчи чин инсонлардир. Кўп ва чиройли гапириш, сўзга чечанлик, тил устаси бўлиш ҳам одамнинг дили поклигини билдирмайди. Кўпинча, маънавий саёз, мунофиқ одамлар дилининг совуқлигини ва хунуклигини яшириш учун кўп ва чиройли гапирадилар. Ҳам дили гўзал ва пок, ҳам чиройли гапирадиган ёки ёзадиган одамлар ноёб одамлардир. Бундай зотлар халқимизнинг миллий ифтихорига айланади. Амир Темур, Навоий, Бобур, Машраб, Огаҳий каби алломалар шундай зотлардир.

Алишер Навоий ўзининг шоҳ асари "Хамса"нинг "Ҳайратул аброр" достонини улуғ маънолар хазинаси бўлган "Бисмиллоҳи раҳмон ар=раҳим" сўзларининг таърифи билан бошлайди:

Бисмиллоҳи ар=раҳмон ар=раҳим,
Нуқтага чекти неча дурри ятим.
Ҳар дур анга жавҳари жондин фузун,
Қиймат аро икки жаҳондин фузун...

Навоий бу улуғ сўзларни таърифлабгина қолмай, Сўз-Калом илмининг уламоси сифатида тафсир қилади. Бу улуғ сўзларнинг ҳақиқий маъносига етмаган ёки унга амал қилмаган, яъни Аллоҳ маърифати ҳақиқатини билмаган одамларга бу сўзларнинг ҳар бир ҳарфи катта бало, офат келтиради.

"Син"и наҳанг орқасининг арраси,
Юз кеманинг офати ҳар парраси.

Билганларга эса бу ҳарфларнинг "Бо"си— келажакдан башорат, "Син"и саломатлик йўлининг зиналари, "Мим"и мақсад манзили, алифлари шаъм ўлуб ул шабъи шабистон аро..."

Бу улуғ сўзлар "Азмида ул қавмга"/ Худо бехабарларга/ «доғ узра доғ", "Қатъида бу хайлга /мўминларга/ боғ узра боғ".

Достоннинг иккинчи бобида Навоий сўзнинг буюк қудрати воситаси ила Раббил оламийнга беҳад ҳамду санолар айтади. Ул оламлар Яратувчиси жисм сипеҳрини маъсир этгувчи /Вужуд осмонини қоронғу қилувчи/. Руҳ қуёшини мунир этгувчи.

Илоҳий иноят бўлган Инсон кўнглини —
Дема қуёш, равзаи ризвон дегил,
Равза ичинда гули хандон дегил.

"Хамса"нинг охирги достони "Садди Искандарий"нинг 6-бобида эса Навоий яна махсус сўз санъатига ажойиб таърифлар беради. Боб сарлавҳасининг ўзини сўз санъатининг исломий назарияси дейиш мумкин:

"Сўз таърифида бир неча сўзким, сўз-борлиқ олам баҳридан /денгизидан/ биринчи чиққан бебаҳо гавҳардир ва офариниш—оламнинг пайдо бўлиш осмонидан энг аввало балқиб чиққан порлоқ юлдуздир. Ва шу муносабат билан эзгулик—гўзаллик сирларидан хабардор ҳазрат шайх Низомийнинг мадҳияларидаким, сўз юлдузларининг чарх уриб айланувчи осмони шу зот эди. Ва яна шундай таърифга лойиқ зот Мир Хусрав Деҳлавий бўлиб, Сўз гавҳарини яширган дарёи бепоёни эди" / Навоийшунос олима Мавжуда Ҳамидованинг насрий баёни/.

Шу бобда Навоий Сўзнинг буюк аҳамиятини бундай тушунтиради:

"Зеро, Сўз ўз аҳамияти билан фалакдан ҳам юқори мақомдадир, инсон идрок қилолган ҳамма нарсадан ҳам юқоридир. Сўз дурлари шундай юксакликка сочилганки, унинг тахти Сурайё юлдузи ўрнидур. Сўз моҳияти билан оламнинг ҳамма бурчакларига етиб борувчи, ўз шарафи билан Инсонни энг юксак мартабаларга кўтаргувчидир. Агар сўзи маъноли /ва рост/ бўлмаса ичида гавҳари йўқ садаф сингари ҳеч қандай обрўъ-эътибори йўқдур".

Назаримда Сўзнинг буюк куч=қудрати, моҳиятини дунёда ҳеч ким Навоийчалик таърифлаёлмаган. Исо -Масиҳ сўзи билан ўликларга жон бағишлаган. Қайси одам сўзи билан бировнинг кўнглини кўтариб, унга жон бағишлар экан, бундай зот Каъба вайрон бўлса, яна обод қилгандек шарифдур.

Кимки бир кўнгли бузуғнинг хотирин шод айлагай,
Онча билки, Каъба вайрон бўлса обод айлагай!

Сўз фалак чархининг дурдонасидур, денгиздаги гавҳарлар эса сўз гавҳари олдида бир томчи сувдек бўлиб қолади. Сўз олам-олам дилороликқа эга, унинг гўзаллиги ва назокати ғайб оламидандур. Сўз-инсон табиатининг ишвагар дилбари, у жамолини ҳаммадан яширган нозанин паридур. Сўз париси агар ўзига оро бериб, ясанса тўлин ойдек жамоли билан не-не дилларга ўт солади, тақводору пархезкорларнинг ҳам кўнглини жароҳатлайди...

Алишер Навоий бутун коинотда, барча оламларда биринчи янграган арабча "Кун!" яъни "Бўл!" сўзи билан барча оламлар яралганини бундай тасвирлайди:

— Қачонки, Сўз борлиғини кўрсатмасдан илгари, барча олам йўқлик ичида гум эди. У пайтда на фалакдаги бу етти қандил / етти сайёра/ ва на тўққиз қават осмон йўқ эди. Фақат оламларни йўқдан бор этган файзли, баракали Зотгина бор эди. Ўша яккаю ягона Тангри бўстонидан, Ҳақиқат гулистонидан ҳаммадан аввал бир ҳавонинг нафаси, шабодаси келди. Унутмагилки, ўша табаррук нафас-Сўз эди. Йўқлик ичида ҳеч очилмаган юзларча ғунча Коинот гулшанида очилиб шу жонбахш шабода шарофатидан ҳаёт топди. Оламда на қадар турфа муаттар гуллар бўлсин, барчаси шу насимнинг нафаси ила очилмишдур. Маъно китобларининг кони, фақат Ер юзидаги китоблар эмас, Самовий китобларнинг кони /ва жони/ ҳам ўша покиза насим ҳавосининг шарофатидандур.

Навоий айтишича, сўз таъсирининг чеки-чегараси йўқ, жаҳон гулшанида бу тоза гул худди Қуёш гулидек, таърифдан ташқаридур. Дунё боғи сўз гулшанининг ҳиди билан муаттар бўлиб, бу гул бутун борлиқнинг димоғига атир пуркаб туради.

Сўздан сўзнинг фарқи бор, ўттиз икки нархи бор,дейдилар. Биров ҳар қанча чиройли гапирса ҳам ёлғонлиги учун қадрсиз/ Ёлғончи чўпон «Ўт кетди!» -деб бақирганидек/. Бошқа бировнинг сўзи содда бўлса ҳам ростлиги туфайли хазинадай қимматбаҳодур.

Шарқ Уйғониш даврининг буюк мутафаккири, имом Зайниддин Муҳаммад Ғаззолий "Кимёи саодат" асарида Қуръони Каримнинг 68, "Қалам" сурасида Ҳақ Таолонинг муқаддас китобидаги табаррук сўзларга ва уларни халққа етказган пайғамбарга ишонмаган бир кофир Валид ибн Муғийранинг расволиклари фош этилади. Валид ибн Муғийра бой, бадавлатлигига кеккайиб, Худони тан олмай, пайғамбарни Мажнун, Қуръонни "аввалгиларнинг афсоналари" деб масхара қилади. Аммо, унинг ўзи тубан, қасамхўр, ғийбатчи ва гап ташувчи, яхшиликка қаршилик қилувчи бахил, тажовузкор, гуноҳга ботган, қўпол ва насл-насабсиз хароми эканлиги башорат билан билдирилади.

Инсон гоҳо тилида жуда кўп ажойиб, гўзал, яхши ишлардан гапиради, аммо дилида тескарисини қилади. Яхши, етук, баркамол инсоннинг тили билан дили бир хил бўлади. Тили бошқа, дили бошқа одамларни эса халқ ҳам, Ҳолиқ ҳам мунофиқлар деб, лаънатлайди.

Тили ва дили нозик, ростгўй, адолат ва ҳақиқатга, ҳаққа содиқ одамларни Аҳли дил, яъни Дил аҳлидан деб ҳар икки дунёда эъзозлайдилар.

Маҳкам МАҲМУД

Тақриз

РАНГЛАР ЖИЛОСИ

Ранглар... Олам рангга тўла. Қуёш ранглар боши. Унинг сўнмас ва ҳаётбахш нури оламда турфа ранглар яратади.

Шоир ҳам қуёш боласи — у ҳам ранг яратади. Улуғ шоира Анна Ахматова: "Шеърларим юракдан ўтиб ранг олган ҳисларимдир", деганида буюк ҳақиқатни айтган. У ҳислар шеър бўлиб қоғозга тушмайди... Шоир ҳислардан, туйғулардан, теран фикрлардан, одамийлик ва инсонийлик омилларидан, дўстлик, биродарлик бурчидан, Ватан, халққа садоқатдан ранг яратади. У рангга жило беради. Кўнгилларни ёритади, ёритадигина эмас, иситади, ҳарорат бахш этади.

Шоира Замира Эгамбердиеванинг "Қизларимнинг сарпоси" ("Шарқ" нашриёти матбаа концернининг Бош таҳририяти,Тошкент — 1996.) Шеърлар китобининг лирик қаҳрамони бол изловчи асалари мисол мисқоллаб ранг ташувчидир. Унинг ўйи, фикри, ҳаёт ҳақидаги мушоҳадалари ранг орқали ифода этилади. Лекин бу рангин, ёрқин мисралар, рангдек енгил эмас. Бу рангларнинг ўз салобати, ўз юки, ўз ҳаёт ҳақиқати бор. Нияти мустаҳкам, бўлмаса шиддат билан у:

Бу дунёнинг ярми чин,
Ярми ёлғон, онажон.
Элнинг ярми яшар жим,
Ярми ҳоқон, онажон!

деб дангал айтиб юбора олармиди?

Ана кўряпсизми? Катта ранг, катта орзу, катта қамровли туйғу — инсонни қанчалар масъулиятли қилади.

Ранг ошиғи ҳеч тап тортмай. "Куйган ёлғиз менмидим. Асли бир кам дунёдир!" деб тўғрисини айтади. Бу ўринда рангларни суркатиб юбормайди, шундоққина рангнинг, ёруғ рангнинг бағрини ёритиб туришини кўздан қочирмайди".

Қаранг, кулаётган ёшли кўзларим
Сизнинг меҳрингизга шўнғиб кетяпти.
Сирли қалпоқ кийган ноёб сўзларим
Шу улкан заминга сиғмай кетяпти.

деб шеърни поёнига етказади. У олдига қўйган мақсадига эришади. Биз ҳам бу теран туйғуни ўзимизники қилиб оламиз.

Замирахоннинг ўз дунёси бор. У менинг кўзимга катта, кенг ҳовлига ўхшаб кетади. Баҳорда ҳовлини кўм-кўк майса босган. У майсалар орасида чучмўмалар, лолалар, лолақизғалдоқлар, бойчечаклар, қўйингки ҳамма гуллар, турфа хил гуллаган майсалар бирлашиб, мовийликка аллақандай сеҳрли ранг ато қилган. Бир қарашда бу ҳовлининг майсазори темирчининг оташхонасига ўхшаб кетади. Яллиғ-яллиғ қизғиш нур ёяётгандай у.

Замирахон - шоира. Шоира образлар ичидан бевосита аёл ифодасини топади. Атайлаб эмас, табиий шундай: "Сен мени аразчи қизимсан, кўнглим!" - дея содда, равон, самимий айтади-қўяди. Ёки яна :" Бекаликнинг тахтини - ҳеч босмаган излар кўп, оналикнинг бахтини кашф қилмаган қизлар кўп", ё бўлмаса:

Ўн тўрт кунлик ой каби
Ороланиб тўламан.
Қизларим канизагу —
Мен Малика бўламан!

Ана, унинг аёл бўлиб топган образларидан баъзилари. Булар ҳам рангдек нозик, лекин залворли вазифани, масъулиятни ифода этаётир. Булар ўзининг беғубор дилдан кўчиб чиққанлиги билан мафтун этади-қўяди. Замирахоннинг лирик қаҳрамони ўзбек қизи. У ўзбек тупроғида туғилган. У кўп нарсани билади. Ота-боболарининг кимлиги, улар билан ифтихор этиш туйғуларини ҳам. Аммо у одобга, иффатга ўрганган. Юзга чопарлик қилмайди. Ўрни келиб қолгандагина сўнгги қорга шундай поэтик дашном беради:

Панароқдан жой излаб, топди—
Деворларнинг пучмоқларини.
Чор атрофга кўз қирин отди—
Тополмади ҳамроҳларини.

Менсимасдан ёғди ўйноқлаб
Илк баҳорнинг гиёҳларини.
Энди йиғлар — маҳкам қучоқлаб,
Майсаларнинг оёқларини.

Кўряпсизки, ранглар ҳам, сўзлар ҳам ўзбек қизига хосдир. Бу тугалланган, бир бутун шеър — бир бутун ҳаёт парчасигина бўлиб қолмай, шоиранинг нозиккина қилиб айтган ҳаёт фалсафаси ҳамдир.

Яна ўша ранглар орқали, ўша нозик бўёқлар тўқнашуви орқали бадиий ифода қидиради, топади: "Шеър ёзаман кўз ёш ўрнида олов билан кўксига туннинг". Манзарани қаранг. Рассом бўёғи эплаши қийин бўлган ҳолатни шоира кўз билан чизиб ташлаяпти.

Бундай ёрқин мисраларни ушбу китобдан истаганча келтириш мумкин. Нозиктаъб шоира : "Неча йилки руҳимда титроқ, тўқнашади ҳислар уюми, ўз кўнглингга эгалик қилмоқ, асраб қолмоқ шунча қийинми!"— деб ростликни қўллаб даврага чиқади ва дадиллик билан айтиб юборади:

Кимдир рақибликка муносиб билса,
Ўзимни негадир баланд сезаман.
Агар ағёрларим илтифот қилса
Ёзги шамоллардай кучсиз эсаман!

Ушбу жажжи ранг чизиқлари тўқнашиб камалак пайдо этган шеърий мажмуада рангсиз мисралар, гоҳида шеърий парчалар ҳам топилиб қолади. Масалан: " Мени ёндиради қайноқ соғинчлар" мисрасини олиб қарайлик. "Соғинчлар" ва " қайноқ"лик бир-бирига мос эмас, ёнма-ён келолмайди. "Соғинч"нинг сифати "интиқлик' ёки бошқа сўз билан бўлиши мумкин, чунки "соғинчлар" мунгдан, интизорликдан, кутишдан пайдо бўлади. Ҳеч ким "қайноқ соғиндим",- деган эмас. У — соғинч аламли бўлиши мумкин, фақат "қайноқ" бўлолмайди. Ёки, китобга кирган шеърлар ичида, шоира айтмоқчи "гул тожи" бўлган шеърда ҳам : "Ойнинг ярми қоронғу, ярми ёруғ, Онажон. Ҳаётимнинг ярми тун, ярми қутлуғ, Онажон",— деганида образ бузилади. Тун ва унинг қаршиси кун бўлади. Аммо, "қутлуғ" сўзи кун ифодасини бермайди. Мантиқ бузилади. Меъёрга путур етади. Образ бузилади...

Лекин бундай жузъий нуқсонларни китобдан ахтариб юриб зўрға топса бўлади. Булар шоирлик маҳоратига киради. Буни осон бартараф этиш мумкин.

Бу қусурлар яхши рангларга раҳна сололмайди.

Китобнинг яна бир яхши фазилати унинг туркумларга бўлинганидир. Маъқул иш бу. Чунки туйғу сочилиб кетмайди. Ҳислар бир бутун, шеър таъсир кучи яхлитлигини сақлайди.

Китоб залворли, юкли, ўйлатади. Шоира ҳаёт кўрган, бу дунёдан яшаб ўтишнинг ўзи ҳам матонатли бўлишни, жиддий, фикрли бўлишни тақозо этишини яхши англайди.

Чиндан ҳам биз мустақилликка эришиб, қураётган адолатли жамият инсони шундай чуқур мазмунга бой бўлиши кутилади. Енгил-елпи ҳаёт кечириб ўтиш бизга ярашмайди. Чунки ота-боболаримизга қараб, ўзимизга тўн бичишимиз лозимдир. Гарчи шундай экан, шоирага қўшилиб:

Умрнинг тенг ярмини
Бўлиб олмоқ мушкулдир.
Юзга солманг айбини—
Дунё — ярим кўнгилдир.

деб такрорлаймиз. Яшаш масъулиятини сезган ҳолда, давр юкини елкада азот кўтариб, ёшлик куч-қувватини яшашга чоғлаймиз. Бу йўлда Замира Эгамбердиеванинг "Қизларимнинг сарпоси" шеърий китоби бизга хайрихоҳлик туйғуси билан ўртоқлашади.

САЙЁР

Тил билган дунё танийди

ДУНЁ ЭШИГИНИНГ КАЛИТИ

Тошкентда Америка Тил ўргатиш марказининг очилиши инглиз тилини мукаммал ўрганишни ихтиёр этганлар учун яратилган яна бир муҳим қулайликдир. Марказ АҚШ Ахборот хизмати ҳомийлигидаги АКСЕЛС - Таълим ва тил ўргатиш бўйича Америка ҳамкорлик ташкилоти томонидан бунёд этилди. Шу муносабат билан куни кеча бўлиб ўтган очилиш маросимида АҚШ Ахборот хизматининг Ўзбекистондаги вакили, жаноб Э.Сарити, Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазири Ж.Йўлдошев, АКСЕЛС ташкилотининг Бош директори жаноб Д.Давидсон, шу ташкилотнинг Ўзбекистондаги директори Иброҳим Юксал ва оммавий-ахборот воситалари ходимлари иштирок этдилар.

- Биз шаҳрингизда Америка Тил ўргатиш марказининг очилиши билан жуда фахрланамиз,-деди АКСЕЛС ташкилотининг Бош директори Д.Давидсон.-Ўтган икки ой ичида марказнинг очилиши учун катта ишлар амалга оширилди.

Юртингизда тил ўрганаётган ёшларнинг лаёқати юқори даражада. Яна шуниси диққатга сазоворки, охирги вақтларда АҚШда инглиз тилини ўрганиб келган ёшларнинг 85 фоизи катта ва кичик қишлоқлардандир.

Юртимизда уч йилдан бери фаолият кўрсатаётган Бет Драйер хоним мазкур марказнинг очилишига кўп ҳисса қўшган америкалик мутахассисдир. У ўтган уч йилни бежиз ўтказмай, ўзбек тилини анча ўзлаштириб олибди. Мазкур марказнинг инглиз тили дастури менежери Бет Драйер қуйидагиларни айтди:

- Тил етакчиси сифатида шуни таъкидламоқчиманки, бу ерда тил ўқитиш услуби мутлақо янги ва жуда таъсирчандир. Ҳатто АҚШдаги мутахассислар ҳам бу ерга келиб малака оширадилар.

Курсларда дарс ўтказишдан олдин ўқитувчилар бир ой алоҳида тайёргарлик кўрадилар. Марказ қошида кутубхона, ўқиш учун барча замонавий ўқув қуроллари мавжуд.

Дарҳақиқат, марказнинг хоналарини кўздан кечирсангиз бу ўқув даргоҳи инглиз тилини ўргатиш лабораториясининг дарбозаси эканлигига шубҳангиз қолмайди. Тил ўргатиш марказининг АКСЕЛС Маслаҳат маркази билан яқин ҳамкорликдаги фаолияти АҚШнинг турли университетларида чиққан рисола ва хилма-хил ўқув қуроллари, шунингдек, ТОЕФЛ (Инглиз тилини чет тили сифатида ўқитиш бўйича тест) тестига тайёрлаш учун моддий ёрдам билан таъминлашга асос солади. ТОЕФЛ расмий қабул қилинган бўлиб, у АҚШнинг ҳамма олий ўқув юртларида қўлланилади.

Марказда очилган махсус курслар грамматика бўйича билимни мустаҳкамлашга, сўз бойлигини кенгайтириш ва эшитиш кўникмаларини ўзлаштиришга қаратилган бўлиб, булар ТОЕФЛ тестини муваффақиятли топширишга кўмак беради, инглиз тилидаги умумий орттирилган билимларни ўрта ва юқори даражага кўтаради.

Тингловчиларни курсларга тақсимлашда уларнинг тил билими ва гуруҳлардаги тингловчиларнинг тилни ўзлаштириш бўйича умумий савияси ўқитиш жараёнида эътиборга олинади.

Ўқитиш жараёнида ўзлаштирилган кўникма ва билимлар аудио-видео лабораторияларда мустаҳкамланиб борилади. Лабораторияларда яна тил бўйича билимни кенгайтириш учун бадиий фильмлар кенг қўлланилади. Айни пайтда машҳур "Оила альбоми" видео туркуми тавсия этиляпти. Турли соҳаларни ўзида қамраб олган дарслар фақат инглиз тилида олиб борилиши мулоқот ва эшитиш кўникмаларини мустаҳкамлашга қулай шароит яратади.

Америка Тил ўргатиш маркази ўқитувчиларининг таркибий қисмини АҚШлик моҳир тил мутахассислари ташкил этади. Шунингдек, АҚШ ва республикамиз университетларини битирган, бир неча МДҲ мамлакатларида халқаро ва ўзаро муносабатларда тажриба орттирган тилшунослар ишлайди.

Мазкур марказнинг вазифаси ўзбекистонлик ёшларнинг дунёнинг энг нуфузли олийгоҳларида билим олиш имкониятларини ошириш мақсадида уларнинг инглиз тили савиясини кўтариш, оммага юксак малакада энг илғор ва замонавий АҚШ шевасини ўргатиш услубларини қўллаган ҳолда инглиз тили курсларини тавсия этишдан иборатдир.

Суннат АЗЛАРОВ,
"Туркистон" мухбири

ХИВАНИНГ 2500 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

ОЛЛОЁР,
УСМОН НОСИР МУКОФОТИ СОВРИНДОРИ

МАНГУЛИККА ДАҲЛДОР ОБИДАЛАР

Бердим қаламимга сўз, дилим лол этдим,
Орифману, кўнглимда ажиб ҳол этдим.
Сўз давлати султонлари таслим бўлди,
Бу мулкни тафаккур ила ишғол этдим.

Бу оташин сатрлар Хоразм заминининг ардоқли фарзанди Паҳлавон Маҳмуд қаламига мансуб.

Биз аниқ тарихий саналарга таяниб сўз юритишга ўрганиб қолдик. Аммо, дунёда азал ва абад деган тушунчалар ҳам бор. Ўжар ақл қайсидир сарҳадларга фикрат отини қичаб боради. Аммо фикримиз номаълумлик жари лабига боргач, олға интилишга дов бермайди, юрак орқага тортади. Навоий ҳазратлари:

Эй, Навоий, сен чу қулсен, қуллуғингни яхши бил,
Фикратинг рахшига жавлон берма бу майдон аро, -

дейди.

Мангулик ва чексизлик адоғсиз тилсимдир. "Бу дунё яратилишидан Муҳаммад саллалоҳу алайхи вассаллам барча пайғамбарлар узра тож, соҳиби меърож сифатида Одам Атонинг замирига жо этилгандир"- дейилади Навоий ҳазратларининг "Муножот" асарида.

Шу ўринда Паҳлавон Маҳмуднинг ёши ва Хива шаҳрига даҳиллигини ҳам на 750, на 2500 йил билан чегаралаб бўлмайди. Паҳлавон Маҳмуднинг мангуликка даҳлдор шахслигига қуйидаги ривоят ҳам далилдир.

Хиванинг бунёд этилиши билан боғлиқ бу ривоятда айтилишича, Нуҳ алайҳи вассалламнинг ўғиллари тўфондан сўнг бир неча замон ўтиб, қумлоқ замин устида уйқуга кетади. Унинг тушига машъала тутган одамлар киради. Сом уйқудан уйғонгач, тушида кўрган машъалалар тартибида қум узра бир мавзеъ қуради.

Нуҳ пайғамбар, алайҳи вассаллам ўғилларидан сўрадилар:

- Ўғлим, қурган мавзеънг кемага ўхшаб, қум барханлари узра омонат чайқалиб турадур-ку!

Сом алайҳи отасига шундай деб жавоб берган экан:

- Дунёга унинг ҳам лангари келади!

Ровийлар Сом алайҳининг тилида таъкидланган ўша лангар Паҳлавон Маҳмуд сиймосида дунёга келган дейишади. Паҳлавон Маҳмуд Чингизхон билан бўлган жангларда ҳалок бўлган юртдошлари хотирасини эъзозлаб, ёдгорлик қабристонини барпо этади. Ҳиндистонда кўрсатган мардлиги эвазига асирдаги беҳисоб ватандошларини Хоразмга қайтариб келади. Ироқу Ажамни 50 йил кезиб, курашларда елкаси ерга тегмади.

Жисмонан паҳлавон бу зоти - шарифнинг темирдек кўкрак қафасларида энг нозик, масъум бир қалб мавжуд эди.

Замона зулмидан кўз ёшини қон кўрдим,
Офат неча хил бўлса мен обод кўрдим.
Нуҳ минг яшади, биргина тўфон кўрди,
Мен бир яшадиму, мингта тўфон кўрдим.

Бу зот дорул-бақога рихлат айлаганидан сўнг ҳам унинг руҳи поки Хоразм заминини ташлаб кетмади.

Авлиёуллоҳ Паҳлавон Маҳмуднинг мингдан зиёд рубоийлари, унинг муборак номи билан боғлиқ ривоятлар халқ мероси бўлиб қолди. Адолат ва маърифатни байроқ қилган Хоразм хонларидан Абулғозихон ва Муҳаммад Раҳимхон Биринчи шоирни улуғлашни фарз деб билдилар.

Шоир вафотидан 500 йилча ўтгач Муҳаммад Раҳимхон Биринчи унинг қабри устига мақбара қурдирди. Унинг ўғли Оллоқулхон шоир қабрини маҳобатли зиёратгоҳга айлантирди.

Бу қадамжонинг ёши мангуликка нисбатан олсак, бор-йўғи юз етмиш йилнинг у ёқ - бу ёғида. Аммо, мақбарага ишлатилган қум-тупроқ, ганчу-кошинлар азалдан мана шу иншоотга мўлжаллаб яратилганлигини ким ҳам инкор қила олади.

Ерда ётган ҳар тош, ҳар чангу ғубор,
Мангуликдек буюк сирга даҳлдор.
Келиб-кетишимиз яшиндек тездир,
Бир киприк қоққунча ўтгувчи кездир,
Шуни ҳам ўтамиз ғафлат хобида,
Заминдир абадга доҳил обида.
Хивага шошамиз, чорлар Бухоро,
Заррадек гирёнмиз бору йўқ аро.
Осмонга устун йўқ: бўлмаган, бўлмас,
Фақат руҳ қолгуси дунёда ўлмас.
Бор-йўғи бир "оҳмиз" умр собида,
Осмондир абадга доҳил обида.

Кўнглимиз бир нафас ишқи сўзондир,
"Йўқ" деса Ер магар, чангу-тўзондир.
Ўзга шам ёритар ўзга бир хона,
Ўзига ёр этар ўзга парвона.
Дайди ел етгунча ёнар тобида,
Олов ҳам абадга доҳил обида.
Кўнглимда уммону, қатраси - кўзда,
Ҳар кимда бир тўфон, туғёни - ўзда.
Демасман тўфону селга тўл, эй ДИЛ,
Оби ҳаёт элитган дарё бўл, эй ДИЛ,
Мангулик таъми бор Зам-зам оби[illegible]
Сувлар ҳам абадга доҳил обида.

Иқтидорлилар - юрт бахти!

БЕРДИМУРОДОВЛАР ИБРАТИ

Қуйи Амударё заминидан Хоразмий, Беруний, Замахшарий каби жаҳон илмининг ёруғ юлдузлари етишиб чиққан. Мустақиллик ҳавоси ўша азим чинорларнинг янги куртаклари ниш уришига имкон яратса ажаб эмас. Бугунги кунда мактаб парталарида ўтирган мурғак болалар орасидан фаннинг чинакам заҳматкашлари етишиб чиқишига ишончимиз комил.

Кейинги пайтда Қорақалпоғистон халқ таълими тизимида иқтидорли ўсмирлар сони кескин ортди. Ҳатто иқтидорли фарзандлари билан тилга тушаётган оилалар ҳам кўпаймоқда.

Шундай сулолалардан бири Нукус шаҳар Янгибой Дўсумов номидаги кўчада истиқомат қилувчи Қарлибой оға Бердимуродовнинг хонадони ҳисобланади. Хонадон соҳиби 40 йилдан буён муаллимлик касбини ардоқлаб келади. Қарлибой оға ҳозирги кунда Бердақ номидаги Қорақалпоғистон Давлат дорилфунунида талабаларга физикадан дарс беради. Рафиқаси Зариухон ҳам унга ҳамкасбдир.

"От изини той босар" деганларидек маърифатли оиланинг барча фарзандлари илмли инсонлар бўлиб етишдилар. Ўғилларидан Пўлат, Ажиниёз, қизи Алима Москва Давлат дорилфунунини битирди. Кенжатойи Мамбет ҳам ана шу даргоҳда таълим олмоқда. Алима фалсафа фани бўйича докторлик диссертациясини, ўғли Мурод Киевда номзодлик диссертациясини ҳимояга ҳозирламоқда. Сулола вакилларидан Қувват ва Жамила масъул вазифаларда ишламоқдалар.

Аммо Қарлибой оға ва Зариухон ая кўпроқ фарзандлари билан эмас, невара-лари билан фахрланишади. Бунга чинакам асос ҳам бор. Зеро, уларнинг неваралари Нукус шаҳар халқ таълими тизимида фавқулодда қобилиятлари билан кўзга тушишмоқда. Масалан, Сарвиноз 37- сон мактаб-лицейда учинчи синф ўрнига бешинчи синфда ўқимоқда. У шунингдек, 3-сон музика мактабининг тўртинчи синфида ҳам муваффақиятли ўқиб, устози В. Устиновдан фортепьяно чалиш сирларини пухта ўрганмоқда. Сарвиноз тасвирий санъат, тилшунослик, ҳатто динга оид билимлар билан ҳам қизиқади.

Қарлибой оғанинг неваралари ичида бундай иқтидорлилари оз эмас. 9 яшар невараси Қувонч тўртинчи, 7 яшар Бекназар эса иккинчи синфда аъло баҳоларда таълим олмоқда.

Ўзбекистоннинг келажаги буюк бўлишига шак-шубҳа йўқ.Боиски, истиқболда бу буюк бинога Сарвинозлар, Қувончбеклар, Бекназарлар ўз ғиштини қўяди,юртимизнинг шонига шон, шавкатига шавкат қўшади,албатта.

Ариухон ТЎРЕКЕЕВА,
журналист.
Янгибой ҚЎЧҚОРОВ
«ТУРКИСТОН» мухбири

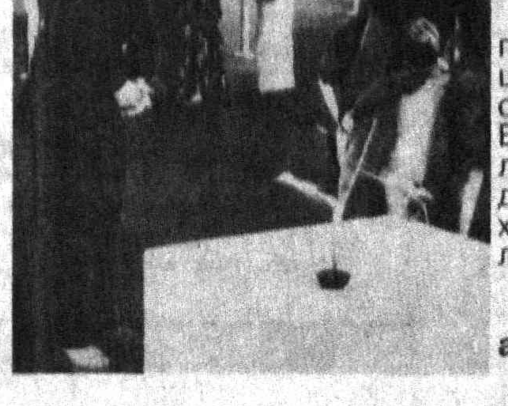

"Туркистон" саройида очилган республика авангард рассомларининг асарлари кўргазмаси санъат шинавандаларини бениҳоя хурсанд этди. Ундан ўрин олган таниқли рассомлар Ж.Умарбеков, А.Нуриддинов, В.Ким, М.Бородина, Б.Мухторов ва бошқаларнинг асарлари ўзбекистонлик санъаткорлар тинимсиз изланишда эканликларидан, юксак маҳорат билан ижод қилиб, халқимиз кўнглига мос асарлар яратаётганидан далолат бермоқда.

Суратларда: Кўргазма залида ва рассомлар асарларидан намуналар

Суратқаш: А.Герасимов

КЎЗГУ

ТОБЛАНИШ САБОҒИ

Яқинда Тошкентнинг қишин-ёзин серфайз бўладиган Олой бозорига йўлим тушди. Расталарни айланиб, савдо шахобчаларини кузатаман. Ҳозирги кунда бирон нима сотиш унчалик мушкул юмуш бўлмай қолди. Фақат тўрт оёқли стол ва қаердандир ундирилган ажнабий мол бўлса бас! Яна сал ёлғон гапириш ва юзсизлик ҳам даркор. Бир парча қоғозга нархини ёзиш кифоя. Биз ҳадеганда огоҳ бўлавермаган чет элдан келтирилган молларнинг тури кўплигидан лол қоламиз. Уларнинг ҳақиқий баҳосини шу пайтгача билмасдик ва имоним комилки, бундан кейин ҳам ундан воқиф бўлолмасак керак. Шу боис айтганига олмасангиз, кўз ўнгингизда бошқаси илиб кетади.

Бугунги кунда тилимиздан тушмаётган ''ишбилармон'', ''тижоратчи'', ''воситачи'', ''савдогар'' каби сўзларга эътибор бераман. Хўш, биз кимни ҳақиқий савдогар деймиз? Бадиий адабиётда, ота-боболаримиз ҳикояларидан яхши маълумки, узоқ юртлардан мол олиб келувчи, унинг нархига арзимаган устама баҳо қўйиб сотувчи, мамлакатлар ўртасидаги маданий ва савдо алоқаларини ўрнатувчи шахсларни савдогар дейишган. Афсуски, уларнинг бугунги вакили қадимги ишбилармонлардан тубдан фарқ қилади. Менга қолса, уларни олиб сотарлар, аниқроғи, чайқовчилар дегим келади. Ўзингиз ўйлаб кўринг, она сути оғзидан кетмаган йигитчалар нега бунчалик бирни икки қилиш кўйига тушиб қолишган?

Суҳбат чоғи бир ҳамкасбим институтда ўқиётган ўғлининг билим олишидан нолиб қолди. Биринчи йили таълим олаётган йигитча синов имтиҳонларини топшира олмаган. Бундан ташвишга тушган ота уни бирор енгилроқ институтга ўтказмоқчи. Аммо, дўстим фарзанди кўпроқ пул топиш йўлларини излаётганидан безовта. Дарҳақиқат, навқирон қалбнинг хаёлида ўқишдан бошқа нарса бўлмаслиги керак бўлган чоғда чўнтагини ақчага тўлдиришни истаб қолишини қандай изоҳлаш мумкин?

Назаримда, бугунги савдо-сотиқдаги номутаносибликка, кийим-кечакдан тортиб, озиқ-овқатнинг нархи бирдан юқорилаб кетишига даллол, замонавий ибора билан айтганда воситачилар сабабчи бўлмоқда.

Уларни ўтирган жойида қўлини совуқ сувга урмай мўмай пул топадиган устамонлар тоифасига қўшгим келади. Чунки бундай шахслар телефонда соатлаб вайсаганча, иложи борича пул топиш пайида бўлишади. Бировнинг дўпписини бошқасига кийдириш уларга ҳеч гап эмас! Бу юмушлар кўпинча бир-бирини кўрмасдан, сим орқали ёки ўртада турган кимсалар қўли билан бажарилаётганидан ёқа ушлайсан киши. Одатда, бундай пул топиш ''дард'' ига чалинганларнинг ўз гуруҳи бўлади. Улар ким нима сотишини-ю, кимдан нима олишини дарров илғаб олишга уста. Сим орқали ''савдо'' ҳозир айримларга эрмак бўлган.

Қадимда аждодларимиз ҳам даллол хизматидан фойдаланишган. Мол олиш ёки сотишда уларсиз иш битмаган. Ўртадаги одам сизга нима кераклигини билиб, мушкулингизни осон этган. Икки томондан ''чўтал'' ундирилган. Илгари ҳам шум ва олғир даллоллар учраган. Олибсотарлик, харидор ҳақига хиёнат қилиш, ёмон молни алдаб, бировни чув тушириш, бева-бечораларни хонавайрон қилиш ҳоллари юз берган. Албатта, бундай қўлиэгри шахсларнинг ҳеч қачон бири икки бўлмаган. Вақти келиб уларнинг ковуши тўғрилаб қўйилган.

Шу хусусда ўйласам бир ҳамкасбимнинг юриш-туришини кўриб, афсусланиб кетаман. Бўйи-басти бинойидек, олий маълумотли, ҳалол ишлаб, тўғри юрса бўладиган йигит ўзини ўтга ҳам, чўққа ҳам бирдек уради. Хаёли доимо кимдан ниманидир арзон ундириш, кимгадир телефон қилиб, ўша матоҳни нархидан анча ошириб пуллаш билан банд. Маош оладиган иши бир чеккада қолиб, уззу-кун шахсий манфаати устивор келаётгани одамни ўйлантиради. У сингари айрим кимсалар бирор корхона ва муассасада номигагина ҳисобда туришиб, турли йўллар билан мўмай пул топишни ўзларига ҳунар қилиб олишади. Бутун борлиқни ўз гази билан ўлчайдиган бундай шахслар ҳар вақт сизни доғда қолдиришга қодир.

Тўғри, эртанги кун ташвиши ҳозирча бизни тарк этмаяпти. Ўтиш даврининг мураккаб, масъул шароитида оғирнинг устидан, енгилнинг остидан ўтиб, бир куним ўтса бас, эртага бир гап бўлар, деб юрганлардан худо сақласин! Бу қўҳна заминда уларнинг ўрни ҳар доим омонат бўлган ва шундай бўлиб қолади. Истардимки, тирикчилик кўйидаги ҳар бир саъй-ҳаракат эзгулик ила омухта бўлсин. Қадимги файласуфлардан бири дунёни ҳам, шахсимизни ҳам ўзгартириш ўзимизга боғлиқ, деганида мутлақо ҳақ эди. Дарҳақиқат, ҳамма гап ўзимизда қолган.

Ҳозир икки гапнинг бирида ишбилармоннинг ошиғи олчи, дейишга ўрганиб қолдик. Айни чоғда йирик сармоядорларга тенглашиш қийинлигини, улар эришган мавқени қўлга киритиш учун уқув, қобилият, билим ва тажриба зарурлигини эсдан чиқариб қўямиз. Қани айтингчи, ана шундай фазилатлар соҳиби бўлган аждодларимиздан кам жойимиз борми? Эскилар умидли дунё, деб бежиз айтишмаган. Дилимиздаги ёруғлик фарзандларимизга ҳам ўтсин. Арзимас сабаблар, кўнгилхираликлар билан ўзимизни ҳам, бошқаларни ҳам доғда қолдирмайлик. Қўл очиқ, кўнгил тўқ бўлганига нима етсин! Ичқоралик билан узоққа бориб бўлмайди. Ҳасад ила кун ўтмас.

Савдо-сотиқни фақат бойлик орттириш манбаи қилиб олганлар инсоф ва диёнатни йўқотиб қўйишади. Бундай кимсаларда имон ҳам, эътиқод ҳам бўлмаса керак. Онда-сонда бева-бечораларга қўл учида хайрия қилиб, гўё шу билан жами гуноҳларини ювган бўлишади. Аммо дил қаъридаги ғирромлик ҳеч қандай хайру эҳсон билан ювилмайди. Диёнатли бўлиш кераклигини аждодларимиз бежиз айтишмаган.

Улар бизга ҳалол иш тутишдан сабоқ беришган. Минг афсуски, шахсий манфаатини ҳамма нарсадан устун қўяётган айрим ҳамюртларимиз бу ақидани унутиб қўйишган кўринади. Ўтиш даври қийинчиликларидан ''унумли'' фойдаланадиган, сувнинг оқишига қараб иш тутадиган, бирга олиб, ўнга пуллайдиганларни инсофга чақириш вақти келмадими?

Долзарб муаммолар ҳар биримизни теран фикрлашга, йиғилиб қолган вазифалар устида бош қотиришга ундаётир.Биз азалдан сабр-тоқатли, эртанги кунга ишонч билан қарайдиган халқмиз. Ҳадеб нолийвериш, кимларнидир бўлар-бўлмасга қоралайвериш билан мақсадга эришиш мумкин эмас. Истардимки, аждодларимизнинг бетакрор ва безавол хислатлари бизни ҳеч қачон тарк этмасин.

Ислом УСМОНОВ

ТУҲФА

ЛАБЛАРИМДА КИПРИКЛАРИНГ ЭСКИ ИЗИ ТИЛИМ-ТИЛИМ...

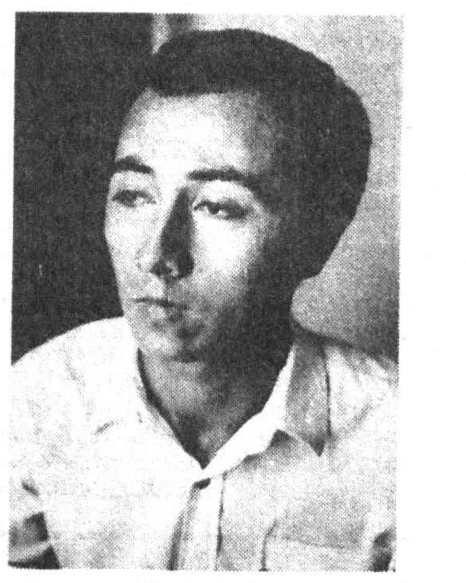

Ҳар кечаси тўшагингга егар экан заъфар нурин
Эриб-эриб томади ой жавҳар ҳилолингни кўриб.
Дарвозалар, деразалар ҳушёр турар сени кўриб,
Тун чорбоққа кирган каби қучоғингга киролмасман.

Эшигингни кўнглим каби тимдалайди увлоқ шамол,
Кангул тошда қолар, уйга кирар даштлик қувноқ шамол.
Оёғида туролмасдан йиқилади сарҳуш хаёл,
Тун чорбоққа кирган каби қучоғингга киролмасман.

Туйнугингга кўз солар дилкўчамнинг қайинлари,
Мен алдайман десам мени алдар ишқинг ўйинлари.
Ечиб қўйсам сен тарафга кетиб қолар кийимларим,
Тун чорбоққа кирган каби қучоғингга киролмасман.

Уйқудаги уйғоқ аёл, қуёш янглиғ порлоқ ёқут,
Афсус, афсус, қуёшларни тўсар доим қора булут,
Гарчи зулмат, гарчи зот йўқ, гарчи зоғ йўқ, гарчи сукут,
Тун чорбоққа кирган каби қучоғингга киролмасман.

Лабларимда киприкларинг эски изи тилим-тилим,
Балиқ каби юрагимга нигоҳинг тўр қилди расан.
Шамол мисол тиндирмасдан, хаёл мисол билдирмасдан,
Тун чорбоққа кирган каби қучоғингга киролмасман.

***

Наҳот яна соғинаяпман...
Юрагимда югурар титроқ.
Тун ярмида уйғонаяпман...
Кўзларини уқалар чироқ.

Кўйлагингнинг гулин туш кўриб,
Кўлларимдан тортқилар кўйлак.
Изларингдан югуриб, юриб,
Эшигимга суйкалар йўлак.

Дунё - тун ё чиройли қафас,
Ҳавасим, сен қаёққа учдинг?
Наҳот яна ёнимга эмас...
Наҳот яна ёдимга тушдинг.

Ҳайҳот, мана... жонимга тушдинг.

***

Бу кўча ҳам тугайди ҳозир,
Сўнг кирамиз бошқа кўчага.
Бахт ёнида йўқман беназир,
Беназир ишқ чироғим учар.

Бошим каби айлан, ай, ўқ - шар,
Ай юлдузлар ёнинг, тўлғонинг:
Менинг чиним ёлғонга ўхшар,
Ростга ўхшар сенинг ёлғонинг.

ТЎХТАНГ

Тўхтанг, исмингизни билмайман, лекин
Биламан, сиз жуда чиройли, гўзал.
Мен томон қайрилиб қарайсиз секин,
Шу лаҳза самода қуёш узилар.

Булутлар қоплаган гумбаз остида,
Балки энг бахтиёр толибадирсиз.
Сингиб борайпсиз ҳаётга аста,
Эҳтимол, кимларнинг қалбидадирсиз.

Балки шошиласиз юмушлар сари,
Дунё - Дақёнусдан қолган корхона.
Оли ол, оқи оқ шаҳар каптари,
Кимга маталдирсиз, кимга афсона.

Ҳеҷам етолмайман сизга талпиниб,
Балки гунча, балки бир юлдуздирсиз.
Исмингиз қоронғу менга, сиз балки
Раъносиз,
Барносиз,

Дилафрўздирсиз...

Тўхтанг...

***

Наби ЖАЛОЛИДДИНГА

Кўзгулар доғимнинг боғида бир тоғ,
Ёшлар тошдай учар, қуёшлар синар:
Ичида увлайди бўрондай йўлбарс,
Кўзлари - ўқ тегиб тўзиган инлар.

Қояга тик келар умр кемаси,

САЛИМ АШУР

РУҲДА ГУЛЛАГАН ҲАЙРАТ

(Ижодкор тенгдошим ҳақида)

Мен гўё узоқ йиллар ухлаб қолгандай чўчиб уйғондим. Рўпарамда ўтирган йигитнинг ички оламига тобора кириб борарканман, кўзларим янада очилгандай бўлди. Энди мен дунёга ана шу шоир /ожиз/ йигит нигоҳи билан боқа бошладим. Бошимда оғриқ пайдо бўлди. Тафаккурим , шууримга бир ёруғлик тушгандай ёрилдим : азал ва абад тўғрисида ўйлай бошладим. Руҳий ва маънавий қувват қудратидан ҳайратга тушдим.

Фарғонанинг саноқсиз чинорларидан тушаётган адоғсиз барглар сингари ҳасратларим тўкила бошлади. Ҳасрат?! Бу ҳасратлар танам оғриқлари, қалбим синиқлари... Лекин рўпарамда ўтирган йигитнинг сўзлари...Руҳимда ҳайратлар гуллади.

Етар, бас, юрагим, ўртанма
ортиқ,
Кимга ҳам кераксан ўзимдан
бошқа, -

дея шеър ўқирди йигит. Йўқ, мен адашдим: у ўз юраги билан суҳбатлашарди. Унинг энг сўнгги бардоши ҳам, илинжи ҳам юрак ! У ерда умид куртаклари нишлаб, барг ёзишга чоғлангандай бўлади;

Умид чироқлари ўчса мен учун
Қоронғу йўлларим ёритгувчи —
сен...

Йигит тўлиб-тўлиб, тўлқинланиб шеър ўқирди. Аллоҳ жисмга исмни мослаб қўяркан. Унинг номи ҳам Т ЎЛ-Қ И Н эди! Агар ҳаёт улкан денгиз бўлса, йигит унинг мавжли тўлқини эди. Фақат унинг кўзлари зоҳирий дунёни кўролмас эди!.. Лекин у метин ирода билан руҳ оламида яшарди. У ерда йигитнинг учинчи дунёси мавжуд. Учинчи дунё ўзи яшаб турган макондан ҳам, биз боқий деб атаган /у / дунёдан ҳам йироқ. учинчи дунё унинг ўзида мужассам. Энг бокира ва покиза туйғулар салтанати, унда дунёнинг ташвишу ғамларидан, бахту бахтсизликларидан фориғ бўласан киши. Бу олам ранг-баранглиги руҳимиз ва шууримизни ҳамиша тозалаб туради.

Ғарбнинг буюк ёзувчиларидан бири Ф.М. Достоевский:

''Дунёни гўзаллик қутқаради'', -деб ёзган эди.

Мен эса: ''Дунёни муҳаббат қутқаради'', -дейман.

Тўлқин шеър ўқийди:

Ҳаёт менинг наздимда гўзал,
Дедим, аммо мендан кулдилар.
Шундай дея тақдири азал
Муҳаббатни эртак билдилар...

Муҳаббатнинг ёши йўқ. У ҳамиша гўзал ва навқирон. Шоҳу гадони бир қилган муҳаббат — боқий туйғу!.. У фақат қалб амрига бўйсунади:

Муҳаббат дунё мувозанатини сақлаб тургувчи ягона восита. Оламни ўзининг меҳр занжирлари билан бирлаштиргувчи ришта.

Тўлқиннинг кўзларига қарайман. Кўнглимдан, кўзларимдан муножот ёғилади. Тўзим сўрайман. Тўлқинларга тўзим тилайман!..

Дилимдан кечганлар, қоғозларга тўкилади. Ҳайратимнинг тили йўқ сўзлашга !..

Руҳимда ҳайратлар гуллайди,
Ёқаларни ушлайди қўллар...
Бу дунёнинг бир камлиги рост,
Кураш, ёқгин юрак ўтини !
Кўнгилларга нақшлар йиллар
Яшамоқлик саодатини !

ШОҲСАНАМ

02 хабар қилади

Бузоқнинг югургани

Хе йўқ, бе йўқ, ўз-ўзидан сизга келиб, пулдан чўз, бўлмаса момонгни Учқўрғондан кўрсатаман, дейдиган зўравонлар йўқ эмас. Ана шундай номаълум шахслар Алиевга нисбатан куч ишлатишиб, унинг 25 минг сўм пулини-ю, ҳайдовчилик гувоҳномасини, қўл соатини ва телпагини тортиб олишди. Сўнгра ҳеч нарса бўлмаганидек воқеа жойидан ғолибона кетишди. ''Бузоқнинг югургани сомонхонагача''— деганларидек йўлтўсарлар тезда тутқунликка тушди. Йўлтўсарликни иш деса вужудини ярим чақиримдан титроқ босадиган Х.Ҳ, М.В ҳамда шогирдчалари Р.Х. содир этган экан.

Қотиллар аниқланди

Яқинда Тошкент шаҳрининг Яккасарой туманида Оврўпа миллатига мансуб 30-35 ёшдаги номаълум эркакнинг бошида жароҳати бўлган жасади топилди. Тезкор ҳаракатлар натижасида марҳумнинг шахси аниқланди. Унинг қотиллари ҳам ҳибсга олинди. Дастлабки маълумотларга кўра уч оғайни, яъни Ж.П, П.С ҳамда В.Флар бир йўловчи билан жанжаллашиб қолишади. ''Жаҳл чиқса ақл кетар'' — деганларидек ўз асабларини жиловлай олмаган ошналар йўловчини уриб, ўлдиришади.

Граната

Номаълум шахс юрагини ҳовучлаганча қаергадир шошиб кетарди. Тўсатдан ҳуқуқ-тартибот ходимларига тўқнаш келиб қолганини сезмай қолди. Шахсини аниқлаш учун тўхтатган милиция ходимлари С.Унинг ёнидан ''Ф-1'' русумли жанговар гранатасини топиб олдилар. Ҳозирда граната кимдан ва қаердан олинганлиги аниқланмоқда.

Текин даромад тешиб чиқди

Самарқанд вилоятининг Каттақўрғон туман милиция ходимлари томонидан ўтказилаётган чора-тадбирлар маҳалида Е.С исмли шахснинг уйидан 2 ярим килограмм кўкнори гиёҳванд моддаси топилди. Шунингдек, ўша куни иш жойининг тайини бўлмаган ургутлик С.Онинг ҳам қандай қилиб бўлсада даромад топишни орзу қилиб, оғуфурушликка қўл ургани аён бўлди. Қолаверса, 1 килограмму 414 грамм марихуана ҳамда ИИБда рўйхатда бўлмаган ''ИЖ-18'' русумли ов милтиғининг ҳам унинг уйидан топилгани бу кишининг содда одам эмаслигини ''айтиб'' турарди.

Рустам ТУРҒУНОВ,
Ўз. ИИВ Матбуот маркази ходими.

ҚУШЛАРДА ҲАМ ЭЗГУЛИК БИСЁР

Американинг шимолий Каролина штатида яшовчи олим Мир Бакир ўз боғида сайр қилиб юриб, ажойиб воқеанинг гувоҳи бўлди:

Гўзал бир қуш ҳовуз ёнидаги дарахт шохига келиб қўнди. У оғзидаги қурт ва чувалчангларни ҳовуз қирғоғига тўпланган балиқчаларга бера бошлади.

Боғ эгасининг кузатишича бу ҳол балиқчалар катта бўлгунча давом этаркан. Бу қушнинг балиқчаларга оналарча раҳмдиллиги олимни ҳайратга солди.

Бу Аллоҳнинг барча маҳлуқотларга ризқ бериши намунаси эмасмикан?

Оққа кўчирувчи,
Абдупаттоҳхожи НАБИХЎЖА ўғли.

Иссиқ элитди...

ФОЙДАЛИ АМАЛЛАР

Ифлос ёки ҳўл полга гилам ёйилмайди. Боз устига гиламга оғир мебель қўйилса, унинг устки қисмида чуқур излар пайдо бўлади.

***

Гиламнинг емирилган қисмини орқа томонидан тегишли рангдаги иплар билан тикиш мумкин.

***

Олтиндан ясалган буюмларни бироз ширали сувда ушлаб турилса, уларнинг ялтираши асл ҳолига қайтар экан.

***

Сутга ботирилган латта билан артилса, чарм буюмлардаги сиёҳ доғи кетади.

***

Ифлос ойнани зудлик билан тозалаш учун уни олдин керосинли, сўнг тоза қуруқ латта билан артинг.

***

Сирка билан ишлов берилган ойнага пашшанинг камдан кам қўниши кузатилган.

***

Газ плитасидаги мойли доғни йўқотиш учун унга иссиқлигидаёқ туз солиб, қоғоз билан артилади.

***

Жун кийимларни ювишдан олдин уларнинг астарини ағдариш лозим.

***

Иссиқ сувда намланган ички кийимлар осон дазмолланади.

***

Супургини 2-3 соат иссиқ, тузли сувда сақлаб, ундан фойдаланиш муддатини чўзишингиз мумкин.

***

Маълумки, оқ чит вақт ўтиши билан сарғаяди. Уни аввалги ҳолатига қайтариш учун ювиш чоғи сувга бироз танакор (рангсиз модда 1 литр сувга 1грамм танакор) ташлаш даркор.

***

Турфа рангли газлама чайиладиган сувга озроқ сирка қўшилса, у янада очилади.

***

Рангли ички кийим бир неча дақиқа тузли сувда турса, у оқаради.

Тўпловчи У.ИСЛОМОВ

Шунақасиям бўлади

ЧУМОЛИЛАР ҲУЖУМИДАН САҚЛАНИНГ

Бразилия. Энвира шаҳрининг 6 минг 800 кишилик аҳолиси чумолилар ҳужумидан қаттиқ ташвишга тушиб қолишди.

Оч мурмалакдек ёпирилиб келаётган ''душман қўшинлари'' кутилмаганда шаҳарга ''бостириб'' кирмоқда. Бу ҳужумдан ўнлаб болалар қаттиқ жароҳатланиб шифохонага ётқизилди. Қора моллар, уй ҳайвонларини чумолилар ''талаб'', қирон келтираяпти. Амазонка дарёси бўйидаги сўлим шаҳар қиёфаси бутқул ўзгариб кетди. Шаҳар ва қишлоқлар ҳувиллаб, дарахтлар шип-шийдон бўлиб қолди.

Шаҳар аҳолиси миллионлаб чумолиларнинг шиддатли ''ҳужуми''ни даф қилиш учун қайноқ сув, бензин, олов ёқиб қаршилик қиляпти. Афсус бари фойдасиз. Чумолилар бўлса, шиддат билан экин-тикинларни еб тугатмоқда.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, чумолилар борган сари ўзидан кўпайяпти. Чунки дунёдаги энг меҳнаткаш жонзот чумолилар ҳам ''текин томоқ''ни топишди-да.

Чумолилар ''армияси'' тобора кўпайиб, яқин атрофдаги бошқа шаҳар, қишлоқларни ҳам хавф остида қолдиряпти. Маҳаллий ҳукумат вакиллари бўлса қарши ''ҳужум'' қилиш чорасини тополмай ҳайрон турибди.

Саида ЙЎЛДОШЕВА тайёрлади.

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош Муҳаррир
Абдуқодир НИЁЗОВ
Навбатчи муҳаррир: Лайло КАРИМОВА

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58, 33-95-97; хатлар бўлими — 36-54-64; тижорат бўлими — 33-79-69; ижодкор ёшлар бўлими — 36-54-64; спорт, ҳарбий ватанпарварлик бўлими — 36-58-93, котибият — 36-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32—уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Дизайн устаси С.ФАЙЗУЛЛАЕВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 0368.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 11.024
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 21.00
1 2 3 4 5 6